

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

MAJA PRUŠČEVIĆ

Leposlovje v časopisu *Proletarec* med letoma 1911 in 1916

Magistrsko delo

Ljubljana, november 2020

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

MAJA PRUŠČEVIĆ

Leposlovje v časopisu *Proletarec* med letoma 1911 in 1916

Magistrsko delo

Mentor: red. prof. dr. Miran Hladnik

Univerzitetni študijski program druge stopnje:

Enopredmetna pedagoška slovenistika

Ljubljana, november 2020

Izvleček

Leposlovje v časopisu *Proletarec* med letoma 1911 in 1916

Magistrsko delo obravnava leposlovne objave med letoma 1911 in 1916 v časopisu *Proletarec*, ki je izhajal v Združenih državah Amerike od januarja 1916 do februarja 1952. Rezultati statistične analize prikazujejo količino leposlovnih besedil, delež enkratnih objav in besedil z nadaljevanji, zvrstnost in vrstne oznake, ki so se pojavljale v besedilih, razmerje med avtorskimi in anonimnimi leposlovnimi deli ter domačimi in tujimi avtorji. Pripravila sem bibliografijo vseh leposlovnih besedil, ki so izšla v omenjenem obdobju in jo objavila na Wikiviru.

Ključne besede: *Proletarec*, leposlovje, bibliografija

Abstract

Literature in the newspaper *Proletarec* between 1911 and 1916

A master's thesis discuss literature between 1921 and 1925 in the newspaper *Proletarec*, which was being issued in the United States of America from January of 1916 to February of 1952. The results of the analysis show the amount of literature, the relationship between one-off publications and sequels, genre and type of texts, the ratio of author to anonymous literary texts and ratio of domestic to foreign authors. I prepared a bibliography of all literary texts published during the mentioned period and published it on Wikisource.

Keywords: *Proletarec* newspaper, literature, bibliography

KAZALO

1 UVOD	1
2 O PROLETARCU	2
2.1 OBLIKA GLASILA	3
2.2 LETO 1911	4
2.3 LETO 1912	7
2.4 LETO 1913	8
2.5 LETO 1914	9
2.6 LETO 1915	11
2.7 LETO 1916	12
3 BIBLIOGRAFIJA	13
3.1 Letnik 6	13
3.2 Letnik 7	14
3.3 Letnik 8	15
3.4 Letnik 9	18
3.5 Letnik 10	20
3.6 Letnik 11	21
4 ANALIZA LEPOSLOVNIH PRISPEVKOV MED LETOMA 1911 IN 1916	23
4.1 Analiza količine leposlovnih besedil	23
4.2 Analiza zvrstnosti in vrstnih oznak	29
4.3 Analiza avtorjev	34
5 ZAKLJUČEK	41
6 VIRI IN LITERATURA	43
SEZNAM PRILOG	44
Priloga 1: Izjava o avtorstvu	44
Priloga 2: Izjava kandidatke	45

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Število leposlovnih besedil v Proletarcu v posameznem letniku	23
Graf 2: Število leposlovnih besedil v Proletarcu na letnik	26
Graf 3: Število besedil, ki se pojavijo v eni in v več številkah v posameznem letniku.....	27
Graf 4: Število leposlovnih objav, ki se pojavijo v eni ali več številkah.....	28
Graf 5: Delež besedil, ki so objavljena v eni ali več številkah	29
Graf 6: Število besedil glede na zvrstnost po letnikih	29
Graf 7: Število besedil po zvrstnosti glede na celotno obdobje	30
Graf 8: Vrstne oznake.....	33
Graf 9: Število slovenskih, tujih in neopredeljenih avtorjev v posameznem letniku	38
Graf 10: Število slovenskih in tujih avtorjev v celotnem obdobju	39
Graf 11: Število avtorjev in avtoric v celotnem obdobju	39

KAZALO SLIK

Slika 1: Osnovni podatki Proletarca (l. 1911, št. 174).....	3
Slika 2: Naslovnica Proletarca (l. 1911, št. 178)	4
Slika 3: Tiskovni fond (l. 1911, št. 189).....	5
Slika 4: Seznam knjig (l. 1911, št. 189)	6
Slika 5: Povečanje obsega Proletarca (št. 259).....	8
Slika 6: Poročanje o vojni (l. 1914, št. 367)	9
Slika 7: Poročilo o aretaciji I. Cankarja (l. 1914, št. 369)	10
Slika 8: Ocena gledališke igre (št. 431).....	12

1 UVOD

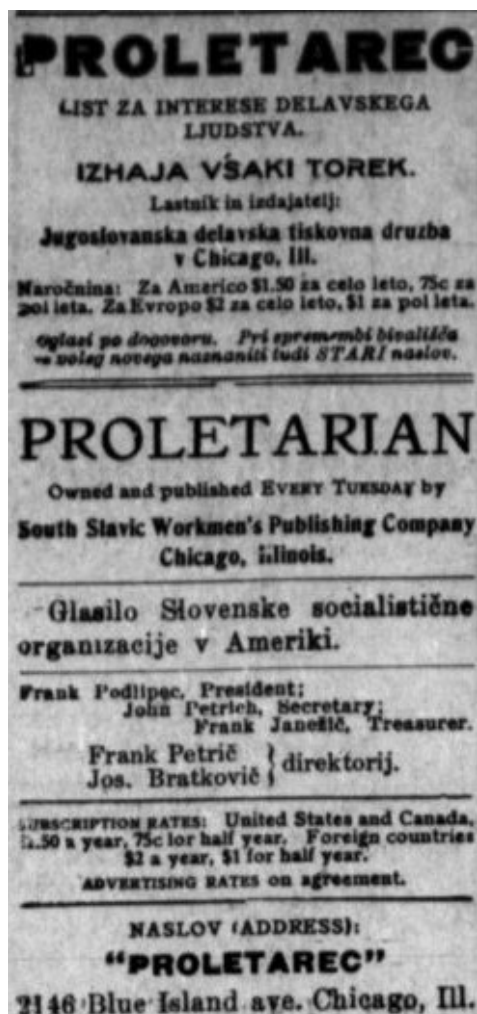
V magistrskem delu sem se ukvarjala z leposlovnimi besedili, ki so bila objavljena v časopisu *Proletarec*, le-ta pa je izhajal v Ameriki (Chicago) od leta 1906 do 1952. Pregledala sem številke med letoma 1911 in 1916, do katerih sem dostopala prek Digitalne knjižnice Slovenije. Skupno sem pregledala 285 številk glasila in sproti oblikovala bibliografijo vseh leposlovnih prispevkov, ki sem jo objavila tudi na Wikiviru.

V prvem delu magistrskega dela bom predstavila časopis *Proletarec*, pri čemer se bom osredotočila predvsem na letnike od 1911 do 1916, ki jim bo sledila bibliografija. V drugem delu bom predstavila rezultate statistične analize popisanega leposlovja. Najprej me bo zanimala količina leposlovnih objav ter razmerje med enkratnimi objavami in deli, ki so bila objavljena v nadaljevanjih. Nekaj del je bilo ponatisnjenih, zato bom priložila seznam le-teh ter seznam del, ki so izhajala v več letnikih. V nadaljevanju bom leposlovne prispevke analizirala glede na zvrstnost in vrstne oznake, ki so se pojavljale bodisi v naslovu bodisi v podnaslovu leposlovnih besedil. Temu poglavju bom priložila seznam objavljenih pesmi in dramskih besedil. Nazadnje se bom posvetila podpisu avtorjev, ki ga velikokrat sploh ni bilo, ali pa je bilo podpisano s kratico, psevdonimom ali delnim imenom. Analizirala bom tudi razmerje med slovenskimi in tujimi avtorji ter pregledala delež besedil glede na spol avtorjev. Podatke bom opazovala glede na posamezni letnik in glede na celotno obravnavano obdobje.

2 O PROLETARCU

»Slovenski ameriški socialisti imajo svoj list. Ta list je »Proletarec«, ki je danes faktično lastnina slov. odseka jugoslovanske socialistične zveze in njemu podrejenih jugoslov. socialističnih klubov, zaeno pa oficielno glasilo jugoslov. socialistične zveze v ameriški socialistični stranki. S tekočim letom je »Proletarec« nastopil svoj sedmi letnik. V majhni obliki kot mesečnik je pričel svoj boj proti kapitalizmu. Hudi časi so bili takrat. Izvzemivši dveh ali treh klubov ni bilo socialistične organizacije med slovenskimi delavci v Ameriki.« (Proletarec 1912, št. 225)

Časopis Proletarec, s podnaslovom *List za interese delavskega ljudstva*, je začel izhajati leta 1906 v Chicagu. Proletarec je bil socialistično usmerjeno slovensko glasilo izseljenskih delavcev v Ameriki, ki je najprej izhajal kot mesečnik, a je že leta 1907 postal tednik. Njegov obseg se je takrat zmanjšal in je bil glede na prejšnjih osem, dolg le štiri strani. Tudi med letoma 1911 in 1916 je Proletarec ostal tednik, ki je izhajal vsak torek, vendar z eno razliko: njegov obseg se je leta 1912 povečal na osem strani. Prvi urednik Proletarca je bil Jože Zavertnik, ki ga je leta 1907 nasledil Ivan Molek. V obdobju 1911–1916 so časopis urejali tudi Frank Petrič, Leopold Zakrajšek, Ivan Molek idr. Kdo natanko je bil urednik časopisa in v katerem letu, je težko določiti, saj so se podatki o časopisu skozi leta spreminjali. V letu 1911 so namreč podatkom pripisovali kategorijo direktorij, v katerega se je dosledno podpisoval Frank Petrič, ker pa od leta 1912 ta kategorija ni bila več v veljavi, bi lahko trdili, da je bil edini pravi urednik Jugoslovanska delavska tiskovna družba, ki je vseskozi ostala lastnik in založnik časopisa. Podatek z vsebovanimi imeni določenih urednikov je postal znova relevanten šele leta 1916, ko se je kot predsednik družbe podpisoval Ivan Molek. V začetnih številkah Proletarca (1906 in 1907) so se nekateri prispevki objavljali tudi v srbohrvaškem jeziku, česar od leta 1911 ni bilo več zaslediti. Vsi prispevki v raziskanem obdobju (1911–1916) so bili napisani v izključno slovenskem jeziku.



Slika 1: Osnovni podatki Proletarca (l. 1911, št. 174)

2.1 OBLIKA GLASILA

Oblika glasila je skozi vsa leta v omenjenem obdobju ostala enaka oz. podobna. Rubrike podlistek, kamor so v časopisih običajno uvrščali leposlovne prispevke, od leta 1910 ni bilo več, temveč so se le-ti objavljali povsem razpršeno po časniku. Od leta 1915 so se daljša leposlovna dela, ki so zahtevala več nadaljevanj (vsaj 20) začela objavljati že na tretji strani v časopisa in so zavzemala vsaj pol strani, kar je bilo v primerjavi s prejšnjimi leti lep izkupiček. To pa ne pomeni, da se v tistih letih niso objavljali tudi drugi leposlovni prispevki, vendar so se krajši prispevki običajno objavljali na zadnjih dveh straneh, kot se je to dogajalo v letih pred tem. Na zadnjih dveh straneh so se na desni strani glasila pojavljali tudi oglasi.



Slika 2: Naslovnica Proletarca (l. 1911, št. 178)

Naslovnica je v obdobju 1911–1916 ostala nespremenjena. Pod naslovom je bil zapisan moto časopisa: »Delavci vseh dežela, združite se«, v katerem je resnično šlo za združenje slovenskih delavcev v Ameriki, saj so se največini objavljala njihova pisma, pogovori in prispevki, povezani z delom, iskanjem stanovanja ali svojcev. Delavci so se spodbujali v smislu, kje iskati delo oz. kateremu delu se je treba izogniti, objavljali različna vabila na srečanja, plese in druge kulturne dogodke. Zaradi vsega tega časopis ni imel le sporočevalne funkcije, ampak tudi funkcijo medsebojne pomoči. Časopis je bil torej sredstvo medsebojne povezanosti. Iz marsikaterih dopisov je bilo mogoče razbrati, da so vsi naročniki nestrpno pričakovali torke, ko so dobili nov izvod Proletarca. Da so bili ljudje med seboj zelo povezani, priča tudi dejstvo, da so na tiskovnem fondu kljub nizkemu finančnemu stanju zlahka zbrali 1000 dolarjev in 100 novih naročnikov ter da so Proletarca l. 1912 razširili na 8 strani.

2.2 LETO 1911

Leta 1911 (letnik 6) je izšlo 52 številčk Proletarca, ki so vse prosto dostopne na spletni strani Digitalne knjižnice Slovenije. Poleg prve številke iz leta 1911 (št. 173), ki je bila dolga osem strani, je po več straneh izstopala prvomajska številka tega letnika (št. 189), ki je obsegala 12 strani, v kateri je bilo kar šest različnih leposlovnih objav. Proletarec je bil socialistično obarvan časopis, zato ni naključno, da so bile najobsežnejše prav (prvo)majske številke, ki so bile dolge od 8 do 16 strani, le-te pa so izhajale v zadnjem tednu aprila. V majski izdaji l. 1911 je bilo objavljenih veliko prispevkov na temo socializma in delavstva ter o bližajočih se volitvah, kjer so bralce pozivali, naj glasujejo za njihovo socialistično stranko. Zanimivost te številke je predlog uredništva, da bi Proletarec povečal svoj obseg (na osem strani) ali pa naj bi izhajal dvakrat tedensko. Bralce so nagovarjali, da so oni tisti, ki bodo odločali o prihodnosti Proletarca ter organizirali tiskovni fond, kamor so naročniki pošiljali prostovoljne prispevke, saj so za izpolnitev cilja, torej povečanja Proletarca, morali zbrati vsaj 1000 ameriških dolarjev. Tiste naročnike, ki so prispevali denar tiskovnemu fondu, so nato objavili v naslednjih številkah. Bralce so spodbujali tudi k iskanju 100 novih naročnikov.

Sodrugi! — Ali bi se vam ne zdelo lepo, koristno in dobro, da izhaja "Proletarec" vedno tako povečan kot je izšel za 1. maj? Ali saj na osmih straneh? Ali na štirih straneh dvakrat na teden? Prepričani smo, da tega noben ne zanika. Na drugem mestu v današnji številki stoji ravno to vprašanje: **Osem strani ali dvakrat na teden?** To vprašanje so sprožili sodrugi v Chicagu in sklenili so, da se v to svrho nabira posebni tiskovni fond za povečanje "Proletarca". Povečanje lista pomeni ogromne stro-

ške; pomeni več kot dvakrat toliko troškov, kolikor jih imamo sedaj. Treba je torej gotovega kapitala, da povečan list zasigramo za nekaj časa, dokler ne pridejo stali dohodki iz naročnine, oglasov in drugih virov. Ako hočemo povečati list na osem strani ali izdajati dvakrat na teden, **moramo imeti na roki najmanj \$1000.** S to svoto lahko zagotovimo listu trdno eksistenco.

Pa bote rekli spet 'fehtarija'! Samo 'fehtate' in 'fehtate'! — Drugače ne gre, sodrugi. Ako hočemo kaj narediti, moramo poseči v žep. Brez demarja ni nič. Delavci hočejo imeti verke in pope, zato plašujejo dvajsetake, petdesetake in stotake. Delavci hočejo imeti to in ono in plačujejo. Če hočejo torej delavci imeti svoj delavski list, da bo izhajal v večji obliki ali dvakrat na teden, morajo tudi založiti. Drugi ne bodo. Kapitalisti nam ne bodo dali nič. Res je, da smo že dali dovolj, marseskeri si je pritrgal od ust in dal zadnji cent za "Proletarca", toda dajati moramo še, če hočemo imeti večjega "Proletarca".

Dobrovoljne prispevke za tiskovni fund bomo izkazovali vsak teden v listu. Denar bo naložen na posebno knjižico v banki in bo stal nedotaknjen, dokler se ve nabere \$1000. Ko bo pa ta svota nabrana, dali bomo vsem naročnikom "Proletarca" na glasovanje, hočejo-li: osem strani ali dvakrat na teden. Kakor bo odločila večina, tako se bo zgodilo.

Sodrugi! Pred vami je sedaj vprašanje: **osem strani ali dvakrat na teden?**

TISKOVNI FOND Za POVEČANJE "PROLETARCA".

Osem strani, ali dvakrat na teden?

V številki 189 izkazano..\$1.00
 Frank Podboj 1.00
 John Molek 2.00
 Edvard Delles 2.00
 Mike Kulovec 1.00

Skupaj do danes\$7.00

Slika 3: Tiskovni fond (l. 1911, št. 189)

Stalne rubrike Proletarca v letu 1911 so bile: Dopisi, Splošen pregled, Blazni sistem, Socialisti na delu, Iz polja delavstva/Iz delavskega sveta, Socialistični pregled, Vprašanja in odgovori ter Razno. Med letoma 1911 in 1916 se je v vseh letnikih občasno pojavil oglas oz. literarni okvirček »Razširite svoje znanje«, kjer so čitatelje vabili k branju in naročanju različnih leposlovnih, političnih in drugih knjig oz. brošur. Med leposlovnimi knjigami so se največkrat promovirale povesti, ki izhajale v predhodnih številkah, npr. Jungle iz l. 1908 se je promoviral v letu 1911, v letu 1913 pa roman Maksima Gorkega Mati, ki je izhajal med letoma 1911 in 1912. Med ponudbo »drugih knjig in brošur« so se skozi vsa leta promovirala politična eseja Etbina Kristana: Narodno vprašanje in Slovenci ter Primož Trubar in slovensko slovstvo.

Razširite svoje znanje! Poučite so o socializmu! Razvedrite si duha! — "Proletarec" ima v svoji književni zalogi sledeče knjige, in brošure. Pošljite naročilo še danes:	
LEPOSLOVNE KNJIGE, POVESTI:	
Upton Sinclair (poslov. Jos. Zavertnik in Iv. Kaker): "Džungel". Povest iz čicaških klavnic.....	\$1.00
Etbin Kristan: "Francka in drugo".....	.25
Pavel Mihalek: "Iz nižin življenja".....	.50
"Tajnosti španske inkvizicije". (Dosedaj izšli samo štirje snopiči). — Snopišč po	. 5
BROŠURE ZA SOCIALISTIČNO PROPAGANDO.	
Etbin Kristan: "Nevarni socializem".....	.15
"Strahovi." (Priporočljivo)	.15
"Komunistični manifest"	.20
"Zakaj smo socialisti"	.10
"Kdo uničuje proizvodnjo v malem".....	.15
"Socializem"	.10
"Kapitalistični razred"	.15
"Socijalna demokracija in kmetstvo".....	. 5
"Vojna in socialna demokracija".....	.15
"Občinski socializem"	.35
"Moderni socializem"	.10
"Naša bogatstva"	. 5
Po C. Clinne-ju Iv. Molek: "Socialistični katekizem".....	.10
KNJIGE IN BROŠURE ZA PROTIKLERIKALNO PROPAGANDO:	
Prof. Wurmund (poslov. A. Kristan):	
"Katoliško svetovno naziranje in svobodna znanost".....	.35
"Krst sv. Vladimirja." (V verzih. Priporočljivo.)	.25
"V dobi klerikalizma". (Priporočljivo.).....	.20
DRUGE KNJIGE IN BROŠURE:	
"O konsumnih družtvih".....	.10
"Narodno vprašanje in Slovenci".....	.15
"Primož Trubar in slovensko ljudstvo".....	. 5
"Razprave VII. rednega zbora jugoslovanske socialno-demokratske stranke v Avstriji"	.30
"Dr. Janez Bleiweis in njegova doba".....	.50
"Moderni politični razvoj. — Moderni gospodarski razvoj. — Cili socializma."	.10
"Štiri črtice". (Poljudne zbirke "Več ljudi" 5. snopič.) 1. Nekaj iz življenja fajmoštra Kozamernika. 2. Kako dolg rep je imel pes svetopisemskega Tohije. 3. V nebesih. 4. Konec sveta in sedež za "nebeško kraljestvo"	.12
"Kako je lep vojaški stan." (Poljudne zbirke "Več ljudi" 6. snopič.)	.12

Slika 4: Seznam knjig (l. 1911, št. 189)

V prispevkih so večkrat omenjali domovino, občasno pa se je pojavljala tudi posebna rubrika »Iz domovine«, v kateri so objavljali pisma, zgodbe ali novice z Dunaja, Ljubljane ipd. Poleg leposlovnih del je v letu 1911 bilo objavljenih še nekaj drugih zapisov o književnosti, in sicer dve oceni gledaliških iger: Divji lovec (št. 185) in Pripravimo se za jesen (št. 186), ki sem ju vključila v bibliografijo. Objavljena sta bila še dva prispevka, ki omenjata ruske pisatelje, ki so bili v raziskanem obdobju objavljeni največkrat. Najprej se omenja Leva N. Tolstoja, o katerem pišejo o sramoti Rusije, da so namreč njegov kip dali postaviti na državne stroške. Naslednji je prispevek o Maksimu Gorkem, predstavniku socialnega realizma (št. 223, 224), ki opisuje sramoto, ki sta jo z ženo doživela ob prihodu v Ameriko. Da so bila dela Gorkega v Proletarcu zelo cenjena, pričajo številne objave njegovih del med letoma 1911 in 1916 (5 so jih celo ponatisnili – Duševne boje celo dvakrat). Prav tako so večkrat objavili Tolstojeva dela in enega ponatisnili. Predstavniki socialnega realizma so v središče svojih del postavljali človeka kot takega in njegove vsakdanje potrebe ter zavračali preveč subjektivno opisovanje stvarnosti, kar je bila pri Proletarcu tistega časa zelo priljubljena tematika.

2.3 LETO 1912

Leta 1912 je izšlo 52 števil Proletarca, od tega je digitalno dostopnih le 51 števil, saj številka 236 ni digitalizirana oz. ni dostopna na spletni strani Digitalne knjižnice Slovenije. Stalne rubrike v letu 1912 so bile: Poročila iz naselbin, Socialistični pregled, Balkanska pisma Stranka in Razno. Tudi v letu 1912 je bilo objavljenih nekaj drugih zapisov o književnosti: najprej osmrtnica Antona Aškerca (št. 251), od št. 259 pa so se pojavljala razna poročila oz. objave o predavalni turneji slovenskega pisatelja in politika Etbina Kristana ter takratnega urednika Zarje. Njemu in njegovemu dnevniku so bili v Proletarcu zelo naklonjeni, saj so večkrat ponatisnili njihove prispevke ter v oglasih bralce spodbujali, naj se naročijo na dnevnik Zarja, prav tako so objavili kar nekaj njegovih leposlovnih del. Naj tu omenim, da so v Proletarcu večkrat napadali kapitalistične časopise in njihove izjave (npr. Clevelandsko Ameriko in Ameriškega Slovenca), ponatisnjevali in komentirali pa so tudi nekatere prispevke iz (domačih) slovenskih časnikov npr. iz Ljubljanskega zvona.

Posebnost leta 1912 je dejstvo, da so se bralci odzvali na predlog uredništva, da bi časopis povečal svoj obseg oz. na organizirani tiskovni fond, namreč z mesecem oktobrom (št. 264) je Proletarec začel izhajati na osmih straneh. Pred tem je bila daljša le prvomajska številka, ki je prav tako obsegala 8 strani. Na spodnji fotografiji je objava iz avgustovske številke, kjer že

napovedujejo povečanje obsega časopisa, a ker s tem pridejo večji stroški, so želeli zbrati še tisoč novih naročnikov.

Proletarec izide na osmih straneh.

V soboto dne 17. avg. se je na seji odbora Jugosl. delavske tisk. družbe, ki izdaja Proletarca, doglalo, da so volilci, ki so imeli zadnjo besedo o določitvi načina v povečanju lista, določili, da se poveča list na osem strani. Predlog za osem strani je dobil 24 glasov večine izmed 10 odstotkov vposlanih glasovnic, kolikor ima list naročnikov. Tolika je bila namreč vdeležba glasovanja. Stem korakom je bilo poslednje delo od strani Proletarčeve armade glede načina o povečanju Proletarca rešeno. Nam pa sedaj preostaja samo še določiti dan, kdaj naj izide Proletarec v povečani obliki. Na drugi seji, ki se vrši v kratkem, se določi tudi to in nato dobe naročniki list na osmih straneh. Najkasneje se to zgodi do konca septembra t. l.

Sodrug! Sedaj, ko smo dosegli povečanega Proletarca, nas čaka pa drugo — nič manj važno delo pridobiti listu 1000 novih naročnikov, katere mora list dobiti, ako hoče vstrajati in premesti izdatke, ki bodo v zvezi s povečanjem lista. Vsak socialističen klub in vsak posamezen sodrug naj gleda da bo pridobil listu novih naročnikov. Vsaka prilika, ki bi nudila propagando za pridobitev novih naročnikov za Proletarca naj se izkoristi v ta namen. Do novega leta bo ostala namreč cena listu, kakor je bilo zaključeno, neizpremenjena, po novem letu pa bo cena listu \$2. Ta ugodnost bo dajala agitatorjem prednost, da bodo lažje agitirali za nove naročnike; kajti kdor bo naročil list pred novim letom, ga bo imel za celo leto po stari ceni, med tem ko bo moral po novem letu plačati vsak 50c več. Vsi novi naročniki bodo od časa do časa izkazani v predalih Proletarca, tako da bo

bodo od časa do časa izkazani v predalih Proletarca, tako da bo vsakemu razvidno, kdaj bo doseženo zaželeno število — 1000 novih naročnikov. Prvi tozadevni izkaz bo objavljen 1. oktobra t. l. v Proletarcu.

Pojdimo takoj na delo za 1000 novih naročnikov, sedaj je najboljši čas zato, ko smo v sredi volilne kampanje. Novi naročniki so nove batine kapitalističnemu sistemu in vsem elementom, ki ga podpirajo. Tisoč novih naročnikov bodeta dva bataljona novih bojnikov za odpravo sedanjega krivičnega sistema, ki postavlja svet na glavo in odlikuje sovražnike pravega napredka, sreče in blagostanja.

Povečajmo Proletarca na znotraj in na zunanaj! Naprej za 1000 novih naročnikov!

Direktorij J. D. T. D.

Slika 5: Povečanje obsega Proletarca (št. 259)

2.4 LETO 1913

Tudi v letu 1913 je izšlo 52 števil Proletarca, ki so vse dostopne na spletni strani Digitalne knjižnice Slovenije. Stalne rubrike v letu 1913 so bile: Iz naselbin, Socialistični pregled, Razno/Razne vesti, Delavski pregled, Iz domovine/Iz stare domovine, Stranka ter od meseca maja naprej Vojna na Balkanu. Z 11. februarjem 1913 se je pojavila posebna rubrika z daljšo humoristično prozo, Kaj piše Jaka Štrigelj. Ta rubrika se je nadaljevala še v leto 1914 in je večkrat zamenjala naslov, čeprav je ostal podoben prvotnemu: Pisma Jaka Štrigelnu ali Pisma Jake Štrigla. Nastala je še rubrika Proletarčeva armada, v kateri so naročnike ponovno vabili k tiskovnemu fondu, da bi Proletarec postal dnevnik. V letu 1913 je izšla le ena številka (310), ki ni vsebovala nobenega leposlovnega prispevka. Omenila bi še, da v tem letniku ni izšlo nobeno daljše leposlovno delo, temveč kar 79 različnih leposlovnih prispevkov, res pa je, da

je od tega bilo 8 del ponatisnjenih iz leta 1912 in dve deli, ki sta bila ponatisnjena v istem letniku. Vse številke so imele po osem strani z izjemo majniške izdaje, ki je obsegala 12 strani. V številki 311 so objavili tudi oglas za Aškerčevo čitanko, ki jo je uredil Ivan Prijatelj, izdala in založila pa jo je Praška »Svobodna misel«.

2.5 LETO 1914



Slika 6: Poročanje o vojni (l. 1914, št. 367)

Od leta 1914 se je zaradi 1. svetovne vojne v Proletarcu nekoliko spremenila dinamika objavljanih prispevkov. Neizbežna in najpogostejša je bila vojna tematika, ki je obsegala večino naslovov objavljenih prispevkov, in sicer tako leposlovnih kot političnih. Avtorji prispevkov so se večkrat podali v kritično premišljevanje o vojni, človeštvu, lakoti, pravici itn. (nekateri teh prispevkov so vključeni v bibliografijo kot polliterarna zvrst (npr. esej)).

Stalne rubrike v letu 1914 so bile: Delavske vesti/Iz delavskega polja/Delavski pregled, Socialistične vesti, Iz naselbin, Stranka, Beležke, Drobne vesti, Iz stare domovine in Iz moderne vede, a daleč najpogostejše objavljani sta bili rubriki Iz naselbin, ki je večkrat zajela celo stran ali več ter rubrika Iz domovine, kjer so se množila pisma ljudstva ter poročila o vojni. Dogajanje v Evropi pa ni vplivalo na objavlanje leposlovnih del v Proletarcu, ki jih v tem letu ni bilo le v petih številkah (št. 332, 367, 369, 373 in 375). V letu 1914 je skupno izšlo 52 števil Proletarca, ki so vse dostopne na spletni strani Digitalne knjižnice Slovenije. V številki 369, kjer nisem našla nobenega leposlovnega zapisa, je bil objavljen članek o aretaciji »pisatelja sodruga« Ivana Cankarja.



Slika 7: Poročilo o aretaciji I. Cankarja (l. 1914, št. 369)

Nedvomno so bili socialisti Cankarju naklonjeni, saj so še istega leta (1914) objavili njegovo črtico Sošolec Tone, leta 1916 pa še povest Križ na gori ter črtice Sence, Veselejša pesem, Kostanj posebne sorte ter O(b)nemelost.

Glede povečanega obsega je tudi tokrat izstopala prvomajska številka (346), ki je obsegala kar 16 strani, v njej pa sem zasledila osem različnih leposlovnih prispevkov, od tega sem dve deli označila kot polliteraturo.

2.6 LETO 1915

Na Digitalni knjižnici Slovenije je iz leta 1915 objavljenih le 27 števil Proletarca, kar pa ne pomeni, da jih ni izšlo (kot vsako leto) 52, temveč da 25 števil ni digitaliziranih. Tako od prvomajske številke (398), ki je bila zopet daljša in je obsegala 16 strani, vse do meseca novembra (št. 425) nimamo podatkov o leposlovju v letu 1915. Na to napako oz. primanjkljaj sem opozorila zaposlene v Narodni univerzitetni knjižnici, ki so mi odgovorili, da bodo manjkajoče številke digitalizirali šele v začetku naslednjega leta (2021). Zaradi manjkajočih števil bo analiza leposlovnega dela nekoliko prilagojena (in nepopolna), a še vseeno se da sklepati, da se je objavljanje Masljevega romana Gospodin Franjo v manjkajočih številkah nadaljevala, kar bom v analizi tudi upoštevala. Od leta 1915 je opaziti še eno spremembo glede objavljanja leposlovnih del, in sicer to, da so se daljša pripovedna dela objavljala že na drugi ali tretji strani v časniku ter da so obsegala celo stran oz. vsaj pol strani. V pregledanih številkah so stalne rubrike bile: Iz naselbin, Stranka, Drobne vesti in Dopisi. Le ena številka izmed 27-ih (št. 385) ni vsebovala nobenega leposlovnega prispevka. V št. 431 je bila objavljena ocena gledališke igre Kralj na Betajnovi, ki jo je 28. novembra 1915 uprizoril Slovenski socialistični klub v Chicagu. Oceno sem vključila v seznam bibliografije.



Slika 8: Ocena gledališke igre (št. 431)

2.7 LETO 1916

V letu 1916 je izšlo 52 števil Proletarca, ki so vse dostopne na spletni strani Digitalne knjižnice Slovenije. Zanimivost tega letnika je dejstvo, da so vse številke vsebovale vsaj en leposlovni prispevek. Stalne rubrike v letu 1916 so bile: Iz naselbin, Stranka, Utrinki, Dopisi in po svetu, občasno pa se je pojavila tudi rubrika Etbina Kristana: Socializem, pacificizem in sorodno. Najdaljše pripovedno delo, ki je izšlo v tem letniku in je zajelo 30 števil, je bila Cankarjeva povest Križ na gori. Povest je kot v prejšnjem letniku zajela celo tretjo stran v časopisu, ki jo je nato zamenjala Masljeva Potresna povest, le-ta se pa se nadaljuje v leto 1917.

3 BIBLIOGRAFIJA

V tem poglavju navajam bibliografijo leposlovja v *Proletarcu* med letoma 1911 in 1916, ki sem jo objavila tudi na Wikiviru.

3.1 Letnik 6

1. Nace Daseynski: Spomini na poljsko. *Proletarec* 1911 (št. 173).
2. Anonimno: Kratka povest o enorokem dečku. *Proletarec* 1911 (št. 173). [Polliteratura – anekdota]
3. Anonimno: Pravica v ječi. *Proletarec* 1911 (št. 173).
4. Anonimno: Čigav je premogokop? *Proletarec* 1911 (št. 173).
5. Nace Žlemlberger: Silvestrov večer 1890. Spomini. *Proletarec* 1911 (št. 173).
6. Jože Zavertnik: Anarhist. *Proletarec* 1911 (št. 173).
7. Anonimno: Jutro po volilni bitki. *Proletarec* 1911 (št. 174).
8. Anonimno: Juncitis in telecitis. Tretji stadij. *Proletarec* 1911 (št. 175, 184).
[Polliteratura – polemično pismo/anekdota]
9. I. B. (Ivan Baloh): Kako dolgo še ... *Proletarec* 1911 (št. 175).
10. H. Hohnheiser: Vsakdanja tragedija. (»A. Z.«) *Proletarec* 1911 (št. 178).
11. D. S.: Na ulici. *Proletarec* 1911 (št. 179). [Politično propagandna polliteratura]
12. Jože Zavertnik: Srečno...!. *Proletarec* 1911 (št. 180).
13. *Divji lovec – ocena gledališke igre. Proletarec* 1911 (št. 185).
14. Manca Koman: Oveneli cvet. *Proletarec* 1911 (št. 185).
15. Pripravimo se za jesen – ocena gledališke igre. *Proletarec* 1911 (št. 186).
16. Ivan Molek: Čudno – kaj? *Proletarec* 1911 (št. 189).
17. Z.: Poplav. *Proletarec* 1911 (št. 189).
18. A. K.: Črtica iz delavskega življenja. *Proletarec* 1911 (št. 189).
19. Maksim Gorki: Resnični pravljici. *Proletarec* 1911 (št. 189).
20. Jože Zavertnik: Na straži. *Proletarec* 1911 (št. 189)
21. Strugar: Spomini na prvi maj. *Proletarec* 1911 (št. 189). [Polliteratura – spomin]
22. Anonimno: V krvi. Slika iz narodnega življenja. *Proletarec* 1911 (št. 194).
23. Anonimno: Mala zmota. Abditus. *Proletarec* 1911 (št. 194).
24. Anonimno: Deteljica ali trije kranjski farji. Slike iz narodnega življenja. *Proletarec* 1911 (št. 195–199).
25. Etbin Kristan: Odločitev. *Proletarec* 1911. (št. 196 in 198).

26. Maksim Gorki: Mati. Socialen roman v dveh delih. *Proletarec* 1911 (št. 199–224). (Se nadaljuje v naslednjem letniku.)
27. Anonimno: Zadnji trenotki Gaponovi. *Proletarec* 1911 (št. 201 in 202). [Polliteratura – spomin]
28. Mikroskop: Ribice. *Proletarec* 1911 (št. 205).
29. Anonimno: Storijska o malopridnem vagabundu. *Proletarec* 1911 (št. 207) – nedokončano
30. Anonimno: Grinte. *Proletarec* 1911 (št. 219).
31. Etbin Kristan: Božič. *Proletarec* 1911 (št. 223).

3.2 Letnik 7

1. Anonimno: Mir. Komedijska v enem dejanju. *Proletarec* 1912 (št. 225).
2. Maksim Gorki: Mati. Socialen roman v dveh delih. *Proletarec* 1912 (št. 225–277). (Se nadaljuje v naslednjem letniku.)
3. Anonimno: Orlovo gnezdo. (Iz Norveškega). *Proletarec* 1912 (št. 226).
4. Anonimno: Rdeči prapor. *Proletarec* 1912 (št. 226).
5. Anonimno: Clevelandski pup. Tragikomedijska v treh dejanjih. *Proletarec* 1912 (št. 227).
6. Anonimno: Pesem svobode. *Proletarec* 1912 (št. 227)
7. Anonimno: Budilna. *Proletarec* 1912 (št. 228).
8. F. R. Milwaukee Wis.: Spomin iz Chicage. *Proletarec* 1912 (št. 231). [Polliteratura – spomin, dnevnik]
9. Anonimno: Osemurni delavnik. *Proletarec* 1912 (št. 232).
10. Anonimno: Opekar in slaboumnež. Parabola. *Proletarec* 1912 (št. 235).
11. J. Kopušar Milwaukee Wis.: Lisica, dihur in kokoši. Basen. *Proletarec* 1912 (št. 237).
12. M.: Pešpotnik. (Iz angleškega). *Proletarec* 1912 (št. 237).
13. Anonimno: Odkrita skrivnost. *Proletarec* 1912 (št. 241).
14. Anonimno: Jaz sem delo. *Proletarec* 1912 (št. 242).
15. Ivan Molek: Posvetila je zarja ... *Proletarec* 1912 (št. 242).
16. Jože Zavertnik: Prvi, pa zadnji prvi majnik. *Proletarec* 1912 (št. 244).
17. Anonimno: Kos kruha. *Proletarec* 1912 (št. 246).
18. France Novak: Moč pravice. *Proletarec* 1912 (št. 249).
19. Anonimno: Solidarnost. *Proletarec* 1912 (št. 255).
20. Etbin Kristan: Okrvavljena zemlja. *Proletarec* 1912 (št. 258).

21. Anton Čehov: Ženska sreča. *Proletarec* 1912 (št. 262).
22. Maksim Gorki: Solnce jetnikov. *Proletarec* 1912 (št. 264).
23. Ferdinand Hanusch: Stari Martin. *Proletarec* 1912 (št. 264).
24. Lev N. Tolstoj: Otroška modrost. *Proletarec* 1912 (št. 265).
25. Ferdinand Hanusch: Na deželni cesti. *Proletarec* 1912 (št. 265).
26. Anonimno: Sveti Anton. *Proletarec* 1912 (št. 265).
27. Maksim Gorki: Na stepi. *Proletarec* 1912 (št. 266).
28. Ferdinand Hanusch: Kriza. Pravljica. *Proletarec* 1912 (št. 267).
29. Ferdinand Hanusch: Slaba vest. *Proletarec* 1912 (št. 267).
30. Lev N. Tolstoj: Enakost. *Proletarec* 1912 (št. 267).
31. Maksim Gorki: Duševni boji. *Proletarec* 1912 (št. 269).
32. Ferdinand Hanusch: Rdeča zveza. *Proletarec* 1912 (št. 270).
33. Lev N. Tolstoj: Kralj Arshadon. *Proletarec* 1912 (št. 271).
34. Lev N. Tolstoj: Delo, smrt in bolezen. *Proletarec* 1912 (št. 271).
35. Mihail Petrovič Arcibašev: Na vasi. *Proletarec* 1912 (št. 276).
36. Svatopluk Čech: Zastavljeni značaj. *Proletarec* 1912 (št. 277).

3.3 Letnik 8

1. Anonimno: Njegov jubilej. Slika iz delavskega življenja. *Proletarec* 1913 (št. 278).
2. Maksim Gorki: Mati. Socialen roman v dveh delih. *Proletarec* 1913 (št. 279–285).
3. Werner Peter Larzen: Zločin. *Proletarec* 1913 (št. 279).
4. Anonimno: Brez šale. *Proletarec* 1913 (št. 281).
5. Anonimno: V tovarni in doma. *Proletarec* 1913 (št. 281).
6. Ferdinand Freiligrath: Ob brezi. *Proletarec* 1913 (št. 281).
7. Pavel Mihalek (Albin Prepeluh): Sovraštvo. *Proletarec* 1913 (št. 283).
8. Anonimno: Na bojišču...! *Proletarec* 1913 (št. 283).
9. Etbin Kristan: Rože. *Proletarec* 1913 (št. 284).
10. Jaka Štrigelj: Kaj piše Jaka Štrigelj. *Proletarec* 1913 (št. 283–329).
11. Ferdinand Hanusch: Kriza. Pravljica. *Proletarec* 1913 (št. 285). [Ponatisnjeno – že objavljeno leta 1912, št. 267.]
12. Cicero Altomare: Hiše govore... *Proletarec* 1913. (št. 285).
13. Ferdinand Hanusch: Rdeča zveza. *Proletarec* 1913 (št. 286). [Ponatisnjeno – že objavljeno v letu 1912, št. 270.]
14. Anton Čehov: Družba treznosti. *Proletarec* 1913 (št. 286).

15. Maksim Gorki: Pesem o sokolu. *Proletarec* 1913 (št. 286).
16. Ferdinand Hanusch: Sveti Anton. *Proletarec* 1913 (št. 287). [Ponatisnjeno – že objavljeno v letu 1912, št. 265.]
17. Fr. Novak: Prvi žarki. Izvirna povest iz življenja ameriških Slovencev. *Proletarec* 1913 (št. 287 in 288).
18. Ferdinand Hanusch: Slaba vest. *Proletarec* 1913 (št. 287). [Ponatisnjeno – že objavljeno v letu 1912, št. 267.]
19. Ferdinand Hanusch: Na deželni cesti. *Proletarec* 1913 (št. 288). [Ponatisnjeno – že objavljeno v letu 1912, št. 265.]
20. Maksim Gorki: Izprevod. *Proletarec* 1913 (št. 289).
21. Anton Čehov: Umotvor. *Proletarec* 1913 (št. 289).
22. Luciano Folgore: Oglju. *Proletarec* 1913 (št. 289).
23. Anonimno: Zemlja svobodnih... *Proletarec* 1913 (št. 290).
24. Svatopluk Čech: Zastavljeni značaj. *Proletarec* 1913 (št. 290). [Ponatisnjeno – že objavljeno v letu 1912, št. 277.]
25. F. N.: Sužnji razmer in kapitala. *Proletarec* 1913 (št. 291).
26. Maksim Gorki: Pesem o strakošu. *Proletarec* 1913 (št. 291).
27. Etbin Kristan: Prvi sestanek. *Proletarec* 1913 (št. 292).
28. L. Ženovc (Lovro Kuhar): Obrazi s ceste. *Proletarec* 1913 (št. 292).
29. Alphonse Daudet: Tri tihe maše. *Proletarec* 1913 (št. 293).
30. Anton Čehov: Krivo zrcalo. *Proletarec* 1913 (št. 293).
31. Ignacij Gruden: Literarna soneta. *Proletarec* 1913 (št. 293).
32. J. V.: Jutro. *Proletarec* 1913 (št. 293).
33. Ivan M–k (Ivan Molek): Vstanite, proletarci, vstanite!.... *Proletarec* 1913 (št. 294).
34. Anonimno: »Marš nazaj!«: Tragikomičen prizor, ki bi se brez dvoma odigral na Ellis Islandu v New Yorku. *Proletarec* 1913 (št. 294).
35. W. S. Morgan: Siromak. *Proletarec* 1913 (št. 294). [Prevel M–k].
36. Fran S. Tavchar: Spomin na prvi majnik. *Proletarec* 1913 (št. 294).
37. Anonimno: Človeška klavnica. *Proletarec* 1913 (št. 294).
38. Anonimno: Svoboda. *Proletarec* 1913 (št. 295).
39. Anonimno: Ahasver pod križem. *Proletarec* 1913 (št. 295).
40. Anonimno: Afinja med ljudmi. *Proletarec* 1913 (št. 295).
41. J. S. Machar: Nihilistični sonet. *Proletarec* 1913 (št. 296).

42. Anonimno: Usoda delavca. *Proletarec* 1913 (št. 296). (Po »Amerikanskem Slovincu«).
43. Ahasver štev. 3: Pri naši materi v Clevelandu: Tragikomedija v treh dejanjih. *Proletarec* 1913 (št. 296).
44. Anonimno: Opeharjena farška kuharica: Resnična zgodba iz zadnje farške protirevolucije na Portugalskem. *Proletarec* 1913 (št. 298). [Po »Am. Sl«.]
45. Tonio: Nauki matere. *Proletarec* 1913 (št. 301).
46. Lev N. Tolstoj: Enakost. *Proletarec* 1913 (št. 301).
47. Maksim Gorki: Na stepi. *Proletarec* 1913 (št. 302). [Ponatisnjeno – že objavljeno leta 1912, št. 266].
48. Oscar Wilde: Sebični ober. *Proletarec* 1913 (št. 303).
49. Maksim Gorki: Bolesij. *Proletarec* 1913 (št. 304).
50. J. Koettgen: Rudarske zgodbe. *Proletarec* 1913 (št. 306).
51. F. Dojstojevskij (Fjodor Mihajlovič Dostojevski): Čuden poštenjak. *Proletarec* 1913 (št. 307).
52. Škof: Stavkarska. *Proletarec* 1913 (št. 308).
53. Zvonimir Kosem: Jagode. *Proletarec* 1913 (št. 308).
54. Popotnik: Delavčeva pesem! *Proletarec* 1913 (št. 309).
55. Popotnik: Iz mladosti. *Proletarec* 1913 (št. 309).
56. Agnes Sejak: Jutranje solnce ti vsiplje žarke... *Proletarec* 1913 (št. 309).
57. Lev N. Tolstoj: Delo, smrt in bolezen. *Proletarec* 1913 (št. 309). [Ponatisnjeno – že objavljeno v letu 1912, št. 271.]
58. Maksim Gorki: Duševni boji. *Proletarec* 1913 (št. 309). [Ponatisnjeno – že objavljeno v letu 1912, št. 269.]
59. Vladimir Schweiger: Poet Miha. *Proletarec* 1913 (št. 311).
60. Anonimno: Delo in varčevanja. *Proletarec* 1913 (št. 311).
61. Anonimno: Za smeh. *Proletarec* 1913 (št. 311).
62. Lev N. Tolstoj: Zrno. *Proletarec* 1913 (št. 312).
63. Anonimno: Za smeh. *Proletarec* 1913 (št. 313).
64. Lev N. Tolstoj: Hudičev hlapec. *Proletarec* 1913 (št. 314).
65. Lev N. Tolstoj: Tri vprašanja. *Proletarec* 1913 (št. 314).
66. Škof: Med potjo. *Proletarec* 1913 (št. 316).
67. V. I. Dimitrijeva: Eden. *Proletarec* 1913 (št. 316, 317).
68. Henrijeta Beaulieu: Materinska sreča. Pravljica. *Proletarec* 1913 (št. 317).

69. Zvonimir Kosem: Na cesti. *Proletarec* 1913 (št. 318, 319).
70. Anonimno: Za smeh. *Proletarec* 1913 (št. 318).
71. Anonimno: Za smeh. *Proletarec* 1913 (št. 320).
72. Anonimno: Krjavelj, Janez in orgle. Tragikomedija. *Proletarec* 1913 (št. 320).
73. Anton Čehov: Družba treznosti. *Proletarec* 1913 (št. 321). [Ponatisnjeno – že objavljeno v št. 286.]
74. Anton Čehov: Prošnja. *Proletarec* 1913 (št. 322).
75. Maksim Gorki: Makar čudra. *Proletarec* 1913 (št. 324–326). [Prevdel V. F.]
76. Etbin Kristan: Dobrodelni ples. *Proletarec* 1913 (št. 325).
77. Pavel Mihalek (Albin Prepeluh): Sovraštvo. *Proletarec* 1913 (št. 327). [Ponatisnjeno – že objavljeno v št. 283.]
78. Lev N. Tolstoj: Zgodovina panja. *Proletarec* 1913 (št. 328). (Iz zapuščine Leva N. Tolstoja.)

3.4 Letnik 9

1. Jaka Štrigelj: Pisma Jaka Štrigelnu/Pisma Jake Štrigla. *Proletarec* 1914 (št. 330–364).
2. Anonimno: Janezov Janez. Povest pijanca. *Proletarec* 1914 (št. 331).
3. Anton Čehov: Srečka. *Proletarec* 1914 (št. 333).
4. Maksim Gorki: Solnce jetnikov. *Proletarec* 1914 (št. 333, 334, 337, 339). [Ponatisnjeno – že objavljeno leta 1912, št. 264.]
5. Rihard Köppel: Žrtve kapitalizma. Drama iz proletarskega življenja. *Proletarec* 1914 (št. 334).
6. Maksim Gorki: Bolesij. *Proletarec* 1914 (št. 340). [Ponatisnjeno – že objavljeno leta 1913, št. 304.]
7. Lev N. Tolstoj: Vojakova družina. *Proletarec* 1914 (št. 341).
8. Oscar Wilde: Učenec. *Proletarec* 1914 (št. 342).
9. Oscar Wilde: Učitelj. *Proletarec* 1914 (št. 342).
10. Oscar Wilde: Hiša sodbe. *Proletarec* 1914 (št. 342).
11. Oscar Wilde: Učitelj modrosti. *Proletarec* 1914 (št. 342).
12. Anton Čehov: Smrt uradnika. *Proletarec* 1914 (št. 343).
13. Zvonimir Kosem: Tovarna. *Proletarec* 1914 (št. 344 in 345).
14. Ivan Molek: Svoboda se rodi... *Proletarec* 1914 (št. 346).
15. F. Godina: Pogovor o kooperativi. Pogovor Tineta, Toneta in Tomaža. *Proletarec* 1914 (št. 346).

16. Ivan Molek: Mamon... *Proletarec* 1914 (št. 346).
17. M. Areibašev: Čevljar Anton. Novela. (Poslovenil J. Z.) *Proletarec* 1914 (št. 346).
18. Anonimno: Njen ljubček. *Proletarec* 1914 (št. 346).
19. R. P.: V hramu zvezdá. Slika iz Carigrada s potovanja leta 1909. *Proletarec* 1914 (št. 346). [Polliteratura – potopis/spomin]
20. J. C. P.: Hudičevi mlin. *Proletarec* 1914 (št. 346).
21. Anonimno: Večni boj človeka. Boj proteklosti, boj sedanjosti, boj bodočnosti. *Proletarec* 1914 (št. 346). [Polliteratura – esej]
22. Oscar Wilde: Znamenita raketa. *Proletarec* 1914 (št. 347).
23. J. A.: Naš človek. (Iz mojega dnevnika). *Proletarec* 1914 (št. 348). [Polliteratura – spomini/dnevnik]
24. Maksim Gorki: Kmet in vojak. *Proletarec* 1914 (št. 349).
25. Anton Čehov: Na pošti. *Proletarec* 1914 (št. 351).
26. Ada Kristanova: Roža. *Proletarec* 1914 (št. 351).
27. F. Skobl: Vizija. *Proletarec* 1914 (št. 254).
28. Maksim Gorki: Duševni boji. *Proletarec* 1914 (št. 355). [Ponatisnjeno – že objavljeno leta 1912, št. 269 in leta 1913, št. 309.]
29. Lev N. Tolstoj: Tri vprašanja. *Proletarec* 1914 (št. 355). [Ponatisnjeno – že objavljeno leta 1913, št. 314.]
30. Anonimno: Vest. Kitajska pravljica. *Proletarec* 1914 (št. 356).
31. F. S. Frančetov: Morje. *Proletarec* 1914 (št. 357).
32. Lovro Kuhar: Tadej pl. Spobijan. *Proletarec* 1914 (št. 358–363).
33. Anonimno: Delo in varčevanje. *Proletarec* 1914 (št. 361). [Ponatisnjeno – že objavljeno leta 1913, št. 311.]
34. Frances Penko: Andrej in Ivan Štok. *Proletarec* 1914 (št. 364).
35. Zvonimir Kosem: Vrnitev. *Proletarec* 1914 (št. 364).
36. Etbin Kristan: Tobak za njuhanje. *Proletarec* 1914 (št. 365 in 366).
37. Anonimno: Civilizacija dvajsetega stoletja. *Proletarec* 1914 (št. 367). [Polliteratura – esej]
38. Etbin Kristan: Megla. *Proletarec* 1914 (št. 368 in 370).
39. Anonimno: Za dom, za dom sem hitel v boj... *Proletarec* 1914 (št. 371).
40. Anton Čehov: Griša. *Proletarec* 1914 (št. 371).
41. Anonimno: Na straži. *Proletarec* 1914 (št. 372).

42. Anonimno: Vojska v imenu kulture in za kulturo. *Proletarec* 1914 (št. 373). [Polliteratura – esej]
43. Anonimno: Dunajsko pismo. *Proletarec* 1914 (št. 373). [Polliteratura – pismo/dnevnik]
44. Ivan Cankar: Sošolec Tone. *Proletarec* 1914 (št. 374).
45. Anton Čehov: To je bila ona. *Proletarec* 1914 (št. 376).
46. Anonimno: Mračne slike iz vojne. Po raznih virih prevlel J. M. *Proletarec* 1914 (št. 377, 379, 380). [Polliteratura – pismo/dnevnik/spomin/]
47. Anonimno: Zakaj smo neumni? *Proletarec* 1914 (št. 377). [Polliteratura – anekdota]
48. Etbin Kristan: Gašperčkova pozabljen epizoda. *Proletarec* 1914 (št. 377–381). (Se nadaljuje v naslednjem letniku.)
49. Anonimno: Kje dom je moj? *Proletarec* 1914 (št. 379).
50. Anonimno: Mojega veselja je konec. *Proletarec* 1914 (št. 380). [Polliteratura – pismo]
51. I. M-k (Ivan Molek): Lepa naša-! *Proletarec* 1914 (št. 380). [Polliteratura – spomin/dnevnik/pismo]

3.5 Letnik 10

1. Kajtebriga: Križana slava. Tragikomedija iz velike blaznice. *Proletarec* 1915 (št. 328).
2. Etbin Kristan: Gašperčkova pozabljen epizoda. *Proletarec* 1915 (št. 382).
3. Anonimno: Kako misli vojak. *Proletarec* 1915 (št. 383). [Polliteratura – pismo]
4. Etbin Kristan: O božiču. *Proletarec* 1915 (št. 383).
5. Etbin Kristan: Lakota. *Proletarec* 1915 (št. 384).
6. Podlimbarski: Gospodin Franjo. Roman. *Proletarec* 1915 (št. 386–397, 399, 425–433).
7. Anonimno: 20. aprila 1914. *Proletarec* 1915 (št. 397).
8. Anonimno: Pravica. *Proletarec* 1915 (št. 397).
9. Anonimno: Nad grobom žrtev. *Proletarec* 1915 (št. 397).
10. Anonimno: Krvavo seme. *Proletarec* 1915 (št. 397).
11. Anonimno: Ob prvem maju. *Proletarec* 1915 (št. 398).
12. Anonimno: Kresovi goré. *Proletarec* 1915 (št. 398).
13. Ivan Molek: Janez Top. *Proletarec* 1915 (št. 398).
(manjka 26 števil)
14. Anonimno: Hohenzollerni in bog. *Proletarec* 1915 (št. 428). [Polliteratura – anekdota]

15. Milan Pugelj: Samotar. *Proletarec* 1915 (št. 429). (Se nadaljuje v naslednjem letniku.)
16. Kralj na Betajnovi – ocena gledališke igre. *Proletarec* 1915 (št. 431).

3.6 Letnik 11

1. Ivan Molek: Po desetih letih. *Proletarec* 1916 (št. 434).
2. Anonimno: Zmagovalec. *Proletarec* 1916 (št. 434).
3. Anonimno: Zadnja rezerva. *Proletarec* 1916 (št. 434).
4. Anonimno: Otroške misli. *Proletarec* 1916 (št. 434). [šale, vici]
5. Joža Ambrožič: Razlika. *Proletarec* 1916 (št. 434).
6. Podlimbarski (Fran Maselj): Gospodin Franjo. Roman. *Proletarec* 1916 (št. 435, 436).
7. Popotnik brez domovja: Pisma s pota. Iz Montane. *Proletarec* 1916 (št. 435).
[Polliteratura – potopis, pismo]
8. Jack London: Kako sem postal socialist? *Proletarec* 1916 (št. 436). [Polliteratura – esej]
9. Ivan Cankar: Križ na gori. Ljubezenska zgodba. *Proletarec* 1916 (št. 437–448, 451–461, 464–468, 470, 471).
10. Kaj te briga: Trščice. *Proletarec* 1916 (št. 438, 439, 441, 443, 444, 446).
11. Anonimno: Iz spominov Barney Bertscheja. *Proletarec* 1916 (št. 438). [Polliteratura – spomini]
12. Vrtoglav Pridušar: Satansko pismo. *Proletarec* 1916 (št. 438). [Polliteratura – polemični esej, pismo]
13. Milan Pugelj: Samotar. *Proletarec* 1916 (št. 438, 439, 455).
14. Anonimno: Gorica je gorela... *Proletarec* 1916 (št. 439).
15. Anonimno: 20. aprila 1914. *Proletarec* 1916 (št. 449). [Polliteratura – esej]
16. Anonimno: Ob spominu na Ludlow. *Proletarec* 1916 (št. 449).
17. Anonimno: Ko je raj bil izgubljen. *Proletarec* 1916 (št. 450).
18. Ivan Cankar: Dve črtici – Sence, Veselejša pesem. *Proletarec* 1916 (št. 450).
19. Ivan Molek: Ubogi Bingo. *Proletarec* 1916 (št. 450).
20. B. Kellerman: Vojna pod zemljo. *Proletarec* 1916 (št. 450).
21. Ivan Cankar: Kostanj posebne sorte. *Proletarec* 1916 (št. 455).
22. Charles Tradicux: Tako je na vojni! *Proletarec* 1916 (št. 465).
23. Anonimno: Sličica strahote. *Proletarec* 1916 (št. 465). [Polliteratura – spomin]
24. Anonimno: Iz prvih vojni dni. *Proletarec* 1916 (št. 466). [Polliteratura – spomin]
25. Anonimno: V potu svojega obraza. *Proletarec* 1916 (št. 467). [Polliteratura – spomin]

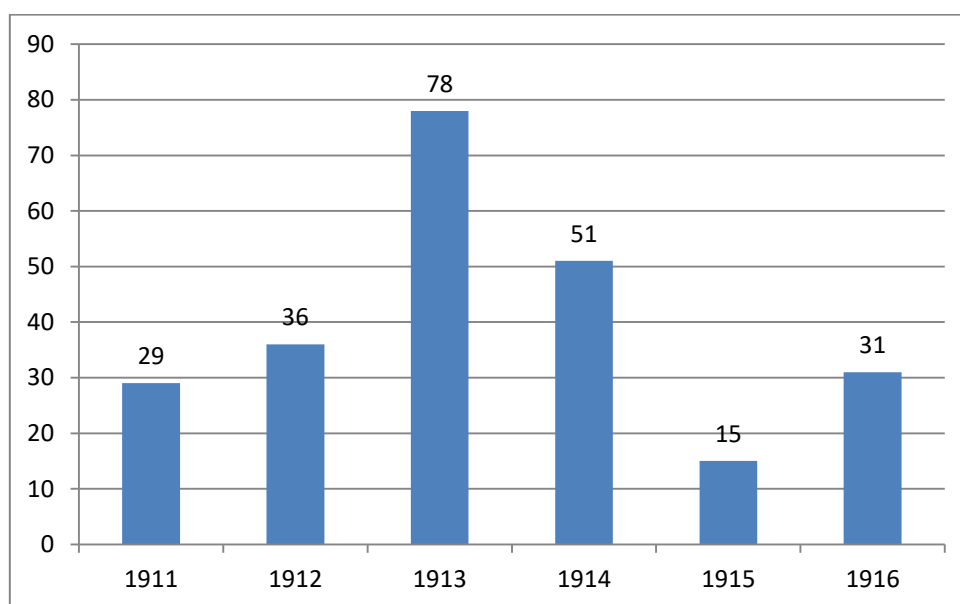
26. Ferdinand Freiligrath: Ob brezi. *Proletarec* 1916 (št. 472).
27. Podlimbarski (Fran Maselj): Potresna povest. *Proletarec* 1916 (št. 472–485). [Se nadaljuje v naslednjem letniku.]
28. Jan Jakuszewski: Usoda vojnih vjetnikov. *Proletarec* 1916 (št. 473). [Polliteratura – spomin]
29. Ivan Cankar: Onemelost. *Proletarec* 1916 (št. 474).
30. C. Golar: O črešnjah. *Proletarec* 1916 (št. 477).
31. Anonimno: Nočne sličice. *Proletarec* 1916 (št. 482).

4 ANALIZA LEPOSLOVNIH PRISPEVKOV MED LETOMA 1911 IN 1916

Pred začetkom analize sem pregledala vse številke Proletarca med letoma 1911 in 1916 ter naredila natančen popis leposlovnih prispevkov oz. uredila bibliografski seznam. Do vseh številk sem dostopala prek Digitalne knjižnice Slovenije, vendar tu moram omeniti, da iz leta 1915 ni digitaliziranih 26 številk Proletarca, kar pomeni, da bo analiza nepopolna oz. pomanjkljiva. Zaradi ukrepov RS glede Covida-19 žal nisem mogla pregledati manjkajoče številke na mikrofilmu, ki ga hrani Narodna univerzitetna knjižnica v Ljubljani. Po dogovoru z mentorjem, profesorjem Miranom Hladnikom, bom po digitalizaciji manjkajočih številk oz. po epidemiji na Wikivir dodala manjkajoči seznam leposlovnih prispevkov ter tako dokončno uredila bibliografski seznam. Zbrane podatke sem opazovala in analizirala na treh različnih ravneh: 1. raven: količina leposlovnih besedil; 2. raven: zvrstnost in vrstne oznake; 3. raven: avtor.

4.1 Analiza količine leposlovnih besedil

Pri štetju količine leposlovnih besedil glede na posamezni letnik upoštevam, da je en naslov eno besedilo. Če se besedilo začne v enem letniku in konča v drugem, štejem besedilo kot posamezno enoto v vsakem letniku. Kot posamezno enoto sem štela tudi dela, ki so bila ponatisnjena (leto 1913 in 1914).



Graf 1: Število leposlovnih besedil v Proletarcu v posameznem letniku

Največ leposlovnih besedil je bilo objavljenih v letu 1913. V letu 1915 je v 26-ih številkah izšlo 15 leposlovnih del, vendar podatka za 26 številk nimamo, zato ne morem trditi, da je v tem letniku prišlo do upada leposlovnih besedil. Pred začetkom pregledovanja leposlovja sem menila, da bo ob prvi svetovni vojni prišlo do upada objavljanja leposlovja v časopisu, vendar temu ni bilo tako, temveč ravno obratno: vse manj je bilo števil, ki ne bi vsebovale vsaj ene leposlovne objave. Brez leposlovja je v letu 1911 izšlo 14 števil, leta 1912 in 1914 štiri številke, v letih 1913 in 1915 le ena številka ni vsebovala leposlovja, leta 1916 pa je vseh 52 števil Proletarca vsebovalo leposlovna besedila. Da je med letoma 1913 in 1914 naraslo število leposlovnih besedil, priča tudi dejstvo, da je bilo leta 1913 ponatisnjenih 11 leposlovnih del in leta 1914 pet leposlovnih del, poleg tega pa tedaj ni izšlo nobeno daljše prozno delo, ki bi zahtevalo več kot 5 nadaljevanj (npr. roman ali povest). Izhajala je sicer rubrika Jaka Štriglja, v katerem je šlo za humoristično (pisemsko) prozo, a ta nikoli ni zasedala več kot četrtno ene strani v časopisu. Ponatisnjena besedila lahko pričajo o površnosti uredništva ali pa o popularnosti tekstov. Sama menim, da zaradi popularnosti, saj so bili ponatisnjeni le nekateri avtorji: Ferdinand Hanusch (5 ponatisnjenih besedil), Maksim Gorki (6 ponatisnjenih besedil – od tega je bilo njegovo delo *Duševni boji* ponatisnjeno dvakrat), Lev. N Tolstoj (2 ponatisnjeni besedili), Svatopluk Čech, Anton Čehov, Albin Prepeluh pa so bili ponatisnjeni enkrat. Enako je enkrat bilo ponatisnjeno tudi anonimno delo z naslovom Delo in varčevanje.

SEZNAM PONATISNJENIH BESEDIL

Besedila, ponatisnjena v letniku 8:

- Ferdinand Hanusch: Kriza. Pravljica. Prvič objavljeno v letniku 7, št. 267; ponatisnjeno v letniku 8, št. 285.
- Ferdinand Hanusch: Rdeča zveza. Prvič objavljeno v letniku 7, št. 270; ponatisnjeno v letniku 8, št. 286).
- Ferdinand Hanusch: Sveti Anton. Prvič objavljeno v letniku 7, št. 265; ponatisnjeno v letniku 8, št. 287.
- Ferdinand Hanusch: Slaba vest. Prvič objavljeno v letniku 7, št. 267; ponatisnjeno v letniku 8, št. 287.
- Ferdinand Hanusch: Na deželni cesti. Prvič objavljeno v letniku 7, št. 265; ponatisnjeno v letniku 8, št. 288.

- Svatopluk Čech: Zastavljeni značaj. Prvič objavljeno v letniku 7, št. 277; ponatisnjeno v letniku 8, št. 290.
- Maksim Gorki: Na stepi. Prvič objavljeno v letniku 7, št. 266; ponatisnjeno v letniku 8, št. 302.
- Lev N. Tolstoj: Delo, smrt in bolezen. Prvič objavljeno v letniku 7, št. 271; ponatisnjeno v letniku 8, št. 309.
- Maksim Gorki: Duševni boji. Prvič objavljeno v letniku 7, št. 269; ponatisnjeno v letniku 8, št. 309.
- Anton Čehov: Družba treznosti. Prvič objavljeno v letniku 8, št. 286; ponatisnjeno v letniku 8, št. 321.
- Pavel Mihalek (Albin Prepeluh): Sovraštvo. Prvič objavljeno v letniku 8, št. 283; ponatisnjeno v letniku 8, št. 327.

Besedila, ponatisnjena v letniku 9:

- Maksim Gorki: Solnce jetnikov. Prvič objavljeno v letniku 7, št. 264; ponatisnjeno v letniku 9, št. 333, 334, 337, 339.
- Maksim Gorki: Bolesij. Prvič objavljeno v letniku 8, št. 304; ponatisnjeno v letniku 9, št. 340.
- Maksim Gorki: Duševni boji. Prvič objavljeno v letniku 7, št. 269; prvič ponatisnjeno v letniku 8, št. 309; drugič ponatisnjeno v letniku 9, št. 355.
- Lev N. Tolstoj: Tri vprašanja. Prvič objavljeno v letniku 8, št. 314; ponatisnjeno v letniku 9, št. 355.
- Anonimno: Delo in varčevanje. Prvič objavljeno v letniku 8, št. 311; ponatisnjeno v letniku 9, št. 361.

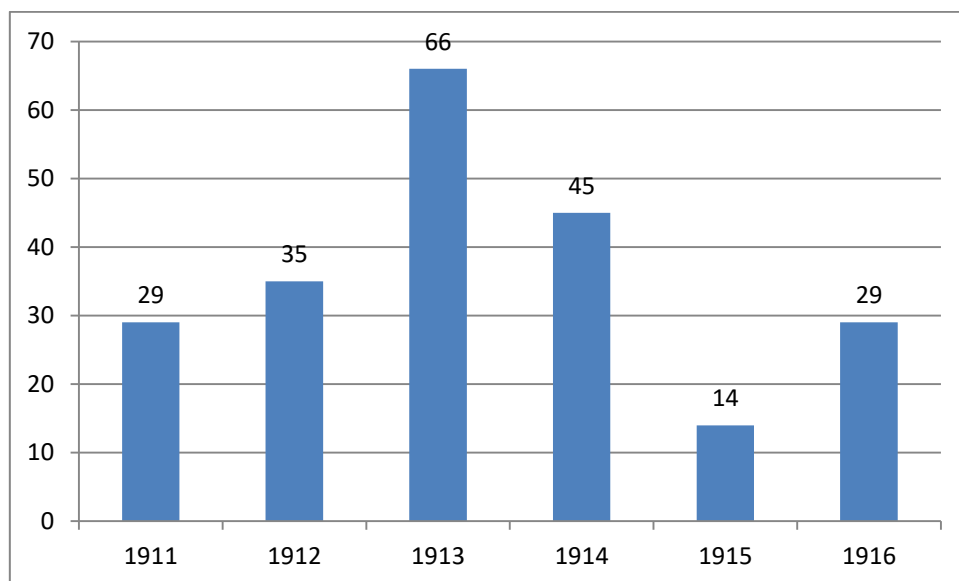
Nekaj besedil med letoma 1911 in 1916 se je začelo v enem letniku in nadaljevalo oz. končalo v drugem letniku, kar sem v zgornjem grafu štela kot posamezno enoto v vsakem letniku.

SEZNAM BESEDIL, KI SE ZAČNEJO V ENEM IN KONČAJO V DRUGEM LETNIKU

- Maksim Gorki: Mati. Socialen roman v dveh delih. Letnik 6, št. 199–224.
- Maksim Gorki: Mati. Socialen roman v dveh delih. Letnik 7, št. 225–277.

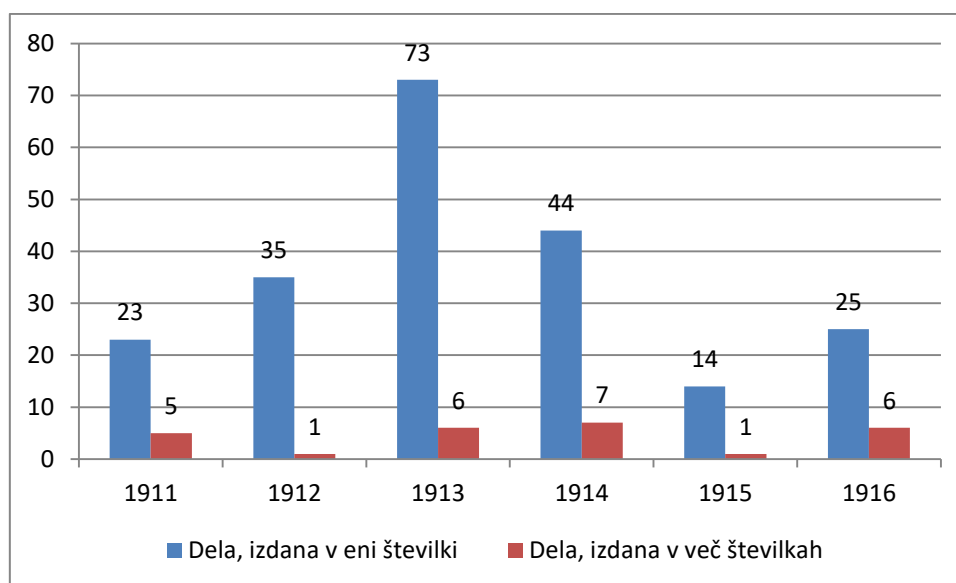
- Maksim Gorki: Mati. Socialen roman v dveh delih. Letnik 8, št. 279–285.
- Jaka Štrigelj: Kaj piše Jaka Štrigelj. Letnik 8, št. 283–329.
- Jaka Štrigelj: Pisma Jaka Štrigelnu/Pisma Jake Štrigla. Letnik 9, št. 330–364.
- Etbin Kristan: Gašperčkova pozabljena epizoda. Letnik 9, št. 377–381.
- Etbin Kristan: Gašperčkova pozabljena epizoda. Letnik 10, št. 382.
- Podlimbarski: Gospodin Franjo. Roman. Letnik 10, št. 386–397, 399, 425–433.
- Podlimbarski: Gospodin Franjo. Roman. Letnik 11, št. 435, 436.
- Milan Pugelj: Samotar. Letnik 10, št. 429.
- Milan Pugelj: Samotar. Letnik 11, št. 438, 439, 455.

Za primerjavo zato spodaj prilagam graf, iz katerega sem izključila vsa ponatisnjena dela, tista, ki se vlečejo skozi več let, pa sem upoštevala le enkrat, tj. v prvem letu izhajanja.



Graf 2: Število leposlovnih besedil v Proletarcu na letnik

Skupno je v obdobju od 1911 do 1916 izšlo 218 leposlovnih besedil. Z Grafa 2 lahko razberemo, da je še vedno največ del izšlo med letoma 1913 (66 leposlovnih besedil) in 1914 (45 leposlovnih besedil), ko je prišlo tudi do porasta del v enkratni objavi, kar podobneje prikazujem z naslednjima grafoma.

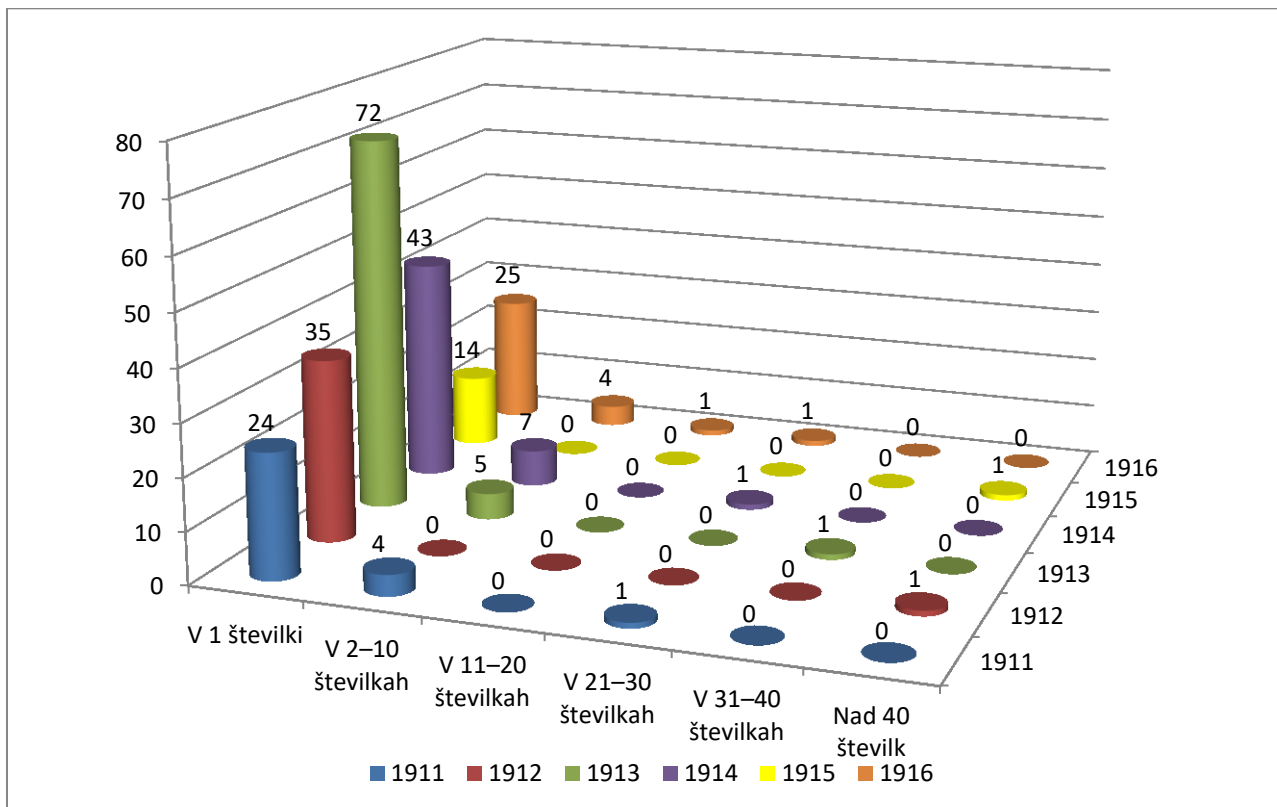


Graf 3: Število besedil, ki se pojavijo v eni in v več številkah v posameznem letniku

V letih 1912, 1913 in 1914 lahko opazimo porast krajših besedil, ki so izšla v eni številki. V letu 1911 je eno izmed objavljenih leposlovnih besedil nedokončano (Storija o malopridnem vagabundu), ki naj bi sicer izšlo v več številkah, upoštevala sem ga pa kot enkratno objavo. V letih 1912 in 1914 je upadlo število besedil, ki so bila objavljena v več številkah, vendar sta le takrat izhajala romana, ki sta bila objavljena v več kot 40 številkah. V letu 1915 sem v 26-ih številkah našla sicer le 22 števil, v katerih je bil objavljan Masljev roman Gospodin Franjo, a ker sem po manjkajočih 26-ih številkah opazila, da so se objave romana nadaljevale, lahko predvidevam, da se je roman v manjkajočih številkah še naprej objavljal, zato sem ga v analizo vključilo kot delo, ki je izšlo v več kot 40-ih številkah. Naj tu še omenim, da so se od leta 1915 daljša leposlovna besedila objavljala že na tretji strani glasila in zavzemala celo stran. Ostali leposlovni prispevki so bili vključeni med ostalih sedem strani v časopisu. Roman Maksima Gorkega, ki je izhajal v treh letnikih (od leta 1911 do leta 1913) in v skupno 74 številkah je zagotovo najobsežnejši, a je v tistih letnikih roman redko zavzel celo stran v časniku oz. najpogosteje pol strani. Tretje po številu objav najobsežnejše delo (če upoštevamo, da je drugo Masljev roman Gospodin Franjo) je ljubezenska zgodba Ivana Cankarja Križ na gori, ki je leta 1916 izšla v 30-ih številkah, tretjo stran v glasilu pa je nato nadomestila Masljeva Potresna povest v 14-ih številkah, ki se nadaljuje v leto 1917. Veliko objav (58) je imela tudi humoristična pisemska rubrika Jake Štriglja. Glede krajših besedil, ki so prav tako zahtevala več objav (2–10), so podatki naslednji: v celotnem obdobju je v dveh

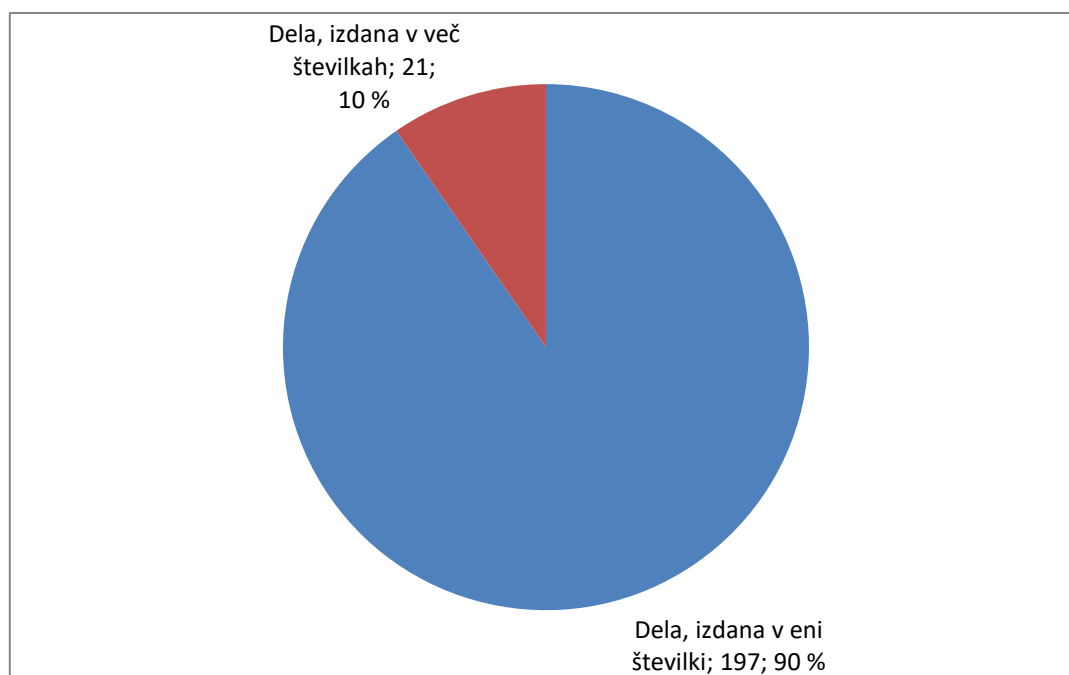
številkah izšlo 11 leposlovnih besedil, v treh številkah tri leposlovna besedila, v štirih številkah eno leposlovno delo, v petih številkah dve leposlovni deli in v šestih številkah eno leposlovno delo.

Število objav, ki so se pojavljala v eni ali več številkah v posameznem letniku, natančneje prikazuje spodnji graf.



Graf 4: Število leposlovnih objav, ki se pojavijo v eni ali več številkah

V naslednjem grafu (Graf 5) predstavljam podatek o deležu enkratnih objav in del, ki so izšla v več številkah, pri čemer sem daljša dela, ki so izšla v več številkah upoštevala le enkrat, tj. v prvem letu izhajanja, prav tako v to analizo nisem vključila ponatisnjenih del.

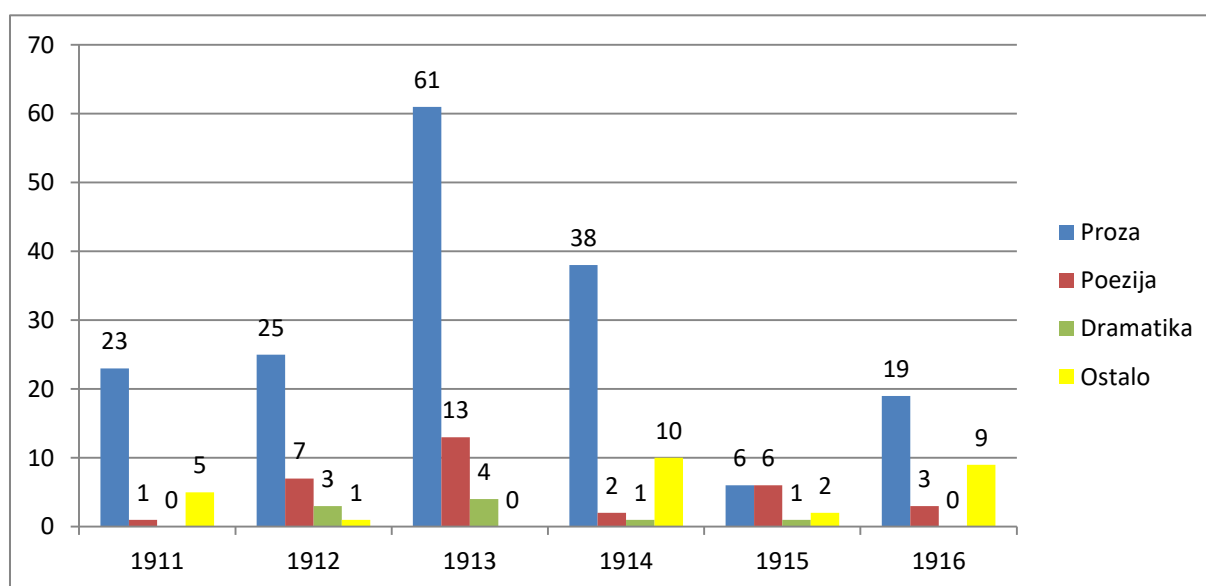


Graf 5: Delež besedil, ki so objavljena v eni ali več številkah

V celotnem obdobju je v eni številki izšlo 197 leposlovnih besedil, kar predstavlja 90-% delež vseh leposlovnih objav, v več številkah pa je izšlo 21 leposlovnih besedil, kar je 10 % vseh objav.

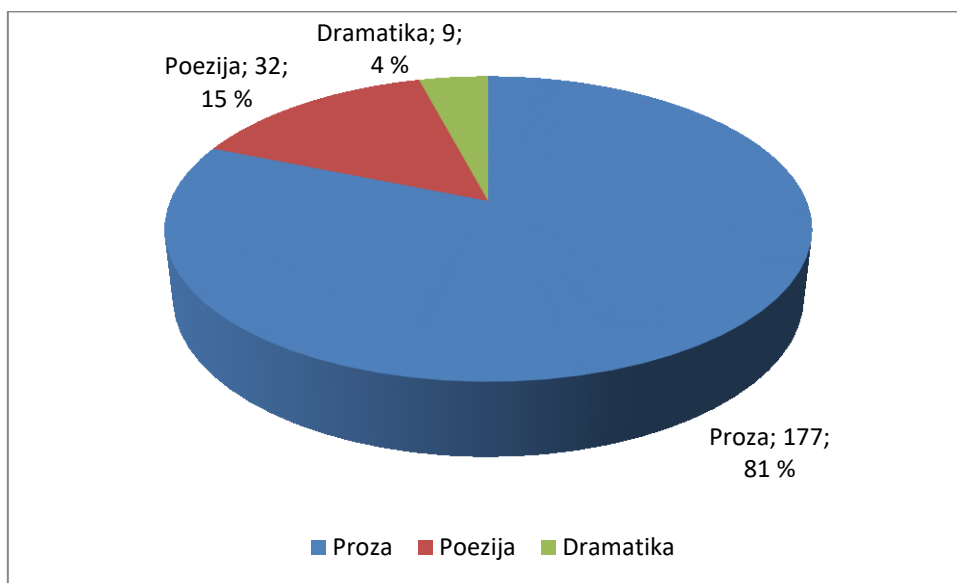
4.2 Analiza zvrstnosti in vrstnih oznak

V obdobju med letoma 1911 in 1916 so leposlovna besedila zajela vse tri literarne zvrsti – epiko, liriko in dramatiko.



Graf 6: Število besedil glede na zvrstnost po letnikih

V Grafu 6 sem štela leposlovna dela za vsak letnik posebej, kar pomeni, da sem dela, ki so izhajala v več letnikih štela v vsakem letniku posebej, prav tako sem v analizo vključila tudi ponatisnjena dela. V grafikon sem vključila dodatno kategorijo »ostalo«, ki zajema dela, označena kot polliteraturo (npr. esej, spomin), vendar gre v tem primeru vsekakor za prozo in nobeno drugo literarno zvrst. Nič presenetljivega torej ni, da je bilo največ objavljenih proznih prispevkov, najmanj pa dramskih besedil. Največ pesmi je izšlo v letu 1913 (13) in v letih 1912 (7) ter 1915 (6). Pesmi so se večkrat objavljale v (prvo)majskih izdajah. V letih 1911 in 1916 ni bilo objavljeno nobeno dramsko delo.



Graf 7: Število besedil po zvrstnosti glede na celotno obdobje

V celotnem obdobju med letoma 1911 in 1916 je izmed 218 leposlovnih besedil bilo 177 proznih del, kar predstavlja 81 % vseh besedil. Sledi jim poezija z 32 deli oz. 15 % in nazadnje dramatika z 9 naslovi oz. 4 %. Dodajam seznam objavljenih pesmi in dramskih besedil, ki jih je bilo v omenjenem obdobju najmanj.

SEZNAM PESMI

Letnik 6

- Ivan Molek: Čudno – kaj? *Proletarec* 1911 (št. 189).

Letnik 7

- Anonimno: Rdeči prapor. *Proletarec* 1912 (št. 226).
- Anonimno: Pesem svobode. *Proletarec* 1912 (št. 227).

- Anonimno: Budilna. *Proletarec* 1912 (št. 228).
- Anonimno: Osemurni delavnik. *Proletarec* 1912 (št. 232).
- M.: Pešpotnik. (Iz angleškega). *Proletarec* 1912 (št. 237).
- Anonimno: Jaz sem delo. *Proletarec* 1912 (št. 242).
- Etbin Kristan: Okrvavljena zemlja. *Proletarec* 1912 (št. 258).

Letnik 8

- Ferdinand Freiligrath: Ob brezi. *Proletarec* 1913 (št. 281).
- Cicero Altomare: Hiše govore... *Proletarec* 1913 (št. 285).
- Luciano Folgore: Oglju. *Proletarec* 1913 (št. 289).
- Ignacij Gruden: Literarna soneta. *Proletarec* 1913 (št. 293).
- Ivan Molek: Vstanite, proletarci, vstanite!.... *Proletarec* 1913. (št. 294).
- Anonimno: Ahasver pod križem. *Proletarec* 1913 (št. 295).
- J. S. Machar: Nihilistični sonet. *Proletarec* 1913 (št. 296).
- Anonimno: Usoda delavca. *Proletarec* 1913 (št. 296).
- Škof: Stavkarska. *Proletarec* 1913 (št. 308).
- Popotnik: Delavčeva pesem! *Proletarec* 1913 (št. 309).
- Popotnik: Iz mladosti. *Proletarec* 1913 (št. 309).
- Agnes Serjak: Jutranje solne ti vsiplje žarke... *Proletarec* 1913 (št. 309).
- Etbin Kristan: Dobrodelni ples. *Proletarec* 1913 (št. 325).

Letnik 9

- Ivan Molek: Svoboda se rodi. *Proletarec* 1914 (št. 346).
- Anonimno: Za dom, za dom sem hitel v boj... *Proletarec* 1914 (št. 371).

Letnik 10

- Anonimno: 20. aprila 1920. *Proletarec* 1915 (št. 397).
- Anonimno: Pravica. *Proletarec* 1915 (št. 397).
- Anonimno: Nad grobom žrtev. *Proletarec* 1915 (št. 397).
- Anonimno: Krvavo seme. *Proletarec* 1915 (št. 397).
- Anonimno: Ob prvem maju. *Proletarec* 1915 (št. 398).
- Anonimno: Kresovi goré. *Proletarec* 1915 (št. 398).

Letnik 11

- Anonimno: Ob spominu na Ludlow. *Proletarec* 1916 (št. 449).
- Anonimno: Ko je raj bil izgubljen. *Proletarec* 1916 (št. 450).
- Ferdinand Freiligrath: Ob brezi. *Proletarec* 1916 (št. 472).

SEZNAM DRAMSKIH BESEDIL

Letnik 7

- Anonimno: Mir. Komedia v enem dejanju. *Proletarec* 1912 (št. 225).
- Anonimno: Clevelandski pup. Tragikomedija v treh dejanjih. *Proletarec* 1912 (št. 227).
- Lev N. Tolstoj: Otroška modrost. *Proletarec* 1912 (št. 265).

Letnik 8

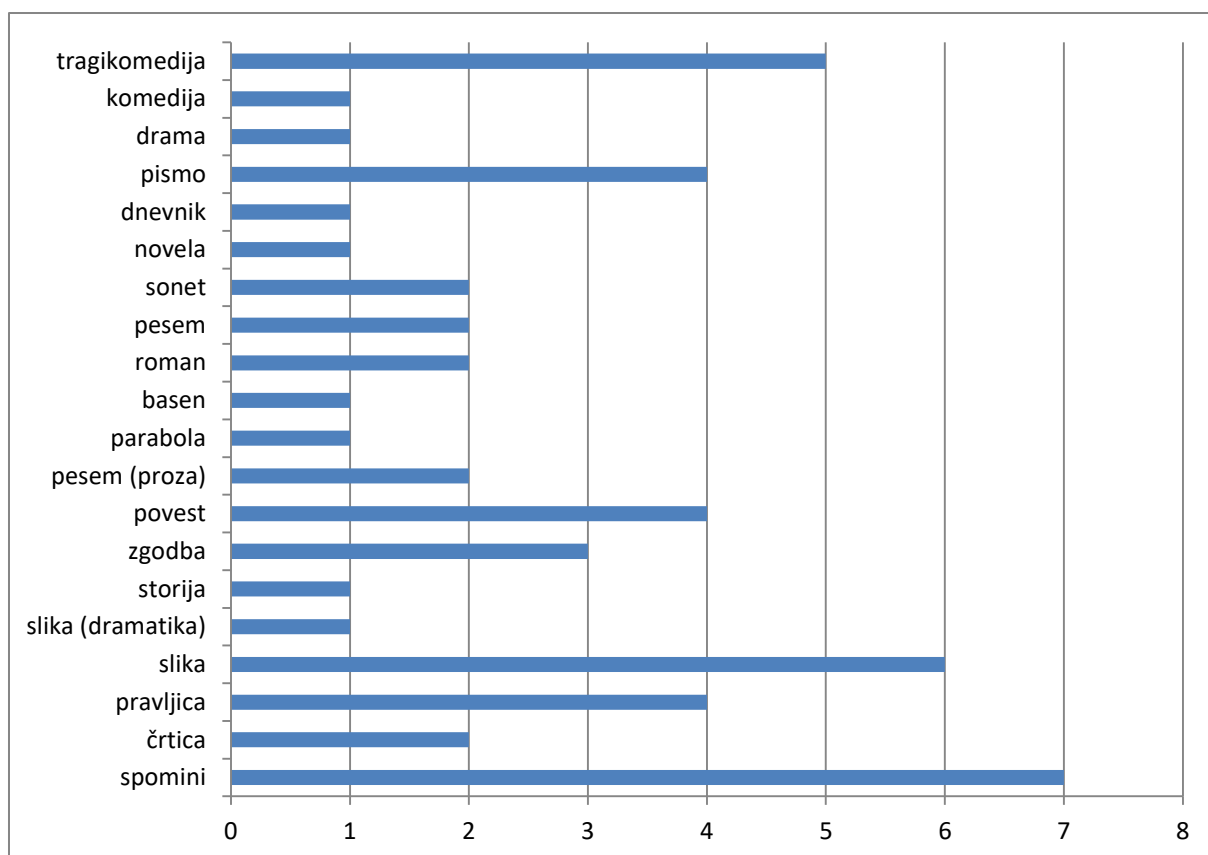
- Anonimno: »Marš nazaj!«: Tragikomičen prizor, ki bi se brez dvoma odigral na Ellis Islandu v New Yorku. *Proletarec* 1913 (št. 294).
- Ahasver šte. 3: Pri naši materi v Clevelandu: Tragikomedija v treh dejanjih. *Proletarec* 1913 (št. 296).
- Anonimno: Krjavelj, Janez in orgle. Tragikomedija. *Proletarec* 1913 (št. 320).
- Anonimno: Njegov jubilej. Slika iz delavskega življenja. *Proletarec* 1913 (št. 278).

Letnik 9

- Rihard Köppel: Žrtve kapitalizma. Drama iz proletarskega življenja. *Proletarec* 1914 (št. 334).

Letnik 10

- Kajtebriga: Križana slava. Tragikomedija iz velike blaznice. *Proletarec* 1915 (št. 328).



Graf 8: Vrstne oznake

V Graf 8 sem vključila dela, ki imajo v naslovu ali podnaslovu vrstne oznake, le-te pa so avtorji uporabljali pri vseh literarnih zvrsteh. Vsak naslov sem štela le enkrat, zanimalo me je namreč, katera vrstna oznaka se je uporabljala največkrat oz. katera najmanjkrat, zato v analizo nisem vključila ponatisnjenih del (npr. pravljico Ferdinanda Hanuscha: Kriza, ki je bila ponatisnjena, sem štela le enkrat). V celotnem obdobju je izšlo 41 besedil z vrstno oznako, najpogostejši oznaki pa sta spomin (7) in slika (6). V oznako slika sem vključila dve deli, ki sta sicer imeli oznako sličica. S 5 deli jima sledi vrstna oznaka tragikomedija. Zanimivo je, da izmed 9 dramskih besedil vrstne oznake ni vsebovalo le eno delo (Otroška modrost Leva N. Tolstoja). Nato so oznake pismo, povest in pravljica s 4 deli na vrstno oznako, oznako zgodba imajo tri dela ter oznake črtica, sonet, pesem, roman in pesem (proza), po dve deli. Roman in zgodba sta enkrat tudi žanrsko opredeljena, in sicer kot ljubezenska zgodba in socialistični roman. Zanimivo je, da sta dve sicer prozni deli vsebovali oznako pesem (Pesem o strakošu in Pesem o sokolu), obe deli pa je napisal Maksim Gorki. Po eno vrstno oznako imajo komedija, drama, novela, dnevnik, basen, parabola, storija in slika, s katero je označeno dramsko besedilo.

4.3 Analiza avtorjev

Avtorji so se podpisovali na različne načine: s svojimi praviimi imeni, z delnim imenom, s psevdonimom, s kratico ali pa so bila dela objavljena brez podpisa. Takšna dela so v bibliografiji označena kot anonimna. V kategorijo neopredeljeni avtorji uvrščam tiste avtorje, ki so se podpisali bodisi s kratico bodisi z imenom, ki ni znano oz. razpoznano. Pri razvozlanju psevdonimov ali okrajšav sem si pomagala z delom Gregorja Kocijana: *Slovenska kratka pripovedna proza 1892–1918: Bibliografija*.

Avtorji, podpisani s psevdonimom (ali z delnim imenom oz. kratico, ki je razpoznavna):

- I. B. – Ivan Baloh
- I. M. – Ivan Molek
- Ivan M-k – Ivan Molek
- Etb. K. – Etbin Kristan
- Pavel Mihalek – Albin Prepeluh
- L. Ženovc – Lovro Kuhar
- Podlimbarski – Fran Maselj

Neopredeljeni ali neznani avtorji oz. nerazrešeni psevdonimi:

- D. S.
- Z.
- A. K.
- Strugar
- Mikroskop
- F. R. Milwaukee Wis.
- J. Kopušar Milwaukee Wis.
- M.
- Fr. Novak
- F. N.
- J. V.
- Fran S. Tavchar
- Ahasver šte. 3
- Tonio

- Agnes Sejak
- Popotnik
- F. Godina
- R. P.
- J. C. P.
- J. A.
- F. S. Frančetov
- Frances Penko
- Kajtebriga
- Popotnik brez domovja
- Jack London
- Vrtoglav Pridušar

SEZNAM NEPODPISANIH BESEDIL

Leto 1911

- Kratka povest o enorokem dečku. Letnik 6, št. 173.
- Pravica v ječi. Letnik 6, št. 173.
- Čigav je premogokop? Letnik 6, št. 173.
- Jutro po volilni bitki. Letnik 6, št. 174.
- Juncitis in telecitis. Letnik 6, št. 175, 184.
- V krvi. Slika iz narodnega življenja. Letnik 6, št. 194.
- Mala zmota. Abditus. Letnik 6, št. 194.
- Deteljica ali tri kranjski farji. Slike iz narodnega življenja. Letnik 6, št. 195, 196, 197, 198 in 199.
- Zadnji trenotki Gaponovi. Letnik 6, št. 201 in 202.
- Storijska o malopridnem vagabundu. (nedokončano) Letnik 6, št. 207.
- Grinte. Letnik 6, št. 219.

Leto 1912

- Mir. Komedija v enem dejanju. Letnik 7, št. 225.
- Orlovo gnezdo. (Iz Norveškega). Letnik 7, št. 226.
- Rdeči prapor. Letnik 7, št. 226.

- Clevelandski pup. Tragikomedija v treh dejanjih. Letnik 7, št. 227.
- Pesem svobode. Letnik 7, št. 227.
- Budilna. Letnik 7, št. 228.
- Osemurni delavnik. Letnik 7, št. 232.
- Opekar in slaboumnež. Parabula. Letnik 7, št. 235.
- Odkrita skrivnost. Letnik 7, št. 241.
- Jaz sem delo. Letnik 7, št. 242.
- Kos kruha. Letnik 7, št. 246.
- Solidarnost. Letnik 7, št. 255.

Leto 1913

- Njegov jubilej. Slika iz delavskega življenja. Letnik 8, št. 278.
- Brez šale. Letnik 8, št. 281.
- V tovarni in doma. Iz Ogrskega. Letnik 8, št. 281.
- Na Bojišču...! Letnik 8, št. 283.
- Zemlja svobodnih... Letnik 8, št. 290.
- "Marš nazaj"! Tragikomičen prizor, ki bi se brez dvoma odigral na Ellis Islandu v New Yorku. Letnik 8, št. 294.
- Človeška klavnica. Letnik 8, št. 294.
- Svoboda. Letnik 8, št. 295.
- Ahasver pod križem. Letnik 8, št. 295.
- Afinja med ljudmi. Letnik 8, št. 295.
- Usoda delavca. Po "Amerikanskem Slovencu". Letnik 8, št. 296.
- Opeharjena farška kuharica. Resnična zgodba iz zadnje farške protirevolucije na Portugalskem. Letnik 8, št. 298.
- Delo in varčevanja. Letnik 8, št. 311.
- Za smeh. Letnik 8, št. 311.
- Za smeh! Letnik 8, št. 313.
- Za smeh. Letnik 8, št. 318.
- Za smeh. Letnik 8, št. 320.
- Krjavelj, Janez in orgle. Tragikomedija. Letnik 8, št. 320.

Leto 1914

- Janezov Janez. Povest pijanca. Letnik 9, št. 331.
- Njen ljubček. Letnik 9, št. 346.
- Večni boj človeka. Boj proteklosti, boj sedanjosti, boj bodočnosti. Letnik 9, št. 346.
- Vest. Kitajska pravljica. Letnik 9, št. 356.
- Delo in varčevanje. Letnik 9, št. 361.[Ponatisnjeno – že objavljeno leta 1913, št. 311.]
- Civilizacija dvajsetega stoletja. Letnik 9, št. 367.
- Za dom, za dom sem hitel v boj... Letnik 9, št. 371.
- Na straži. Letnik 9, št. 372.
- Vojna v imenu kulture in za kulturo. Letnik 9, št. 373.
- Dunajsko pismo. Letnik 9, št. 373.
- Mračne slike iz vojne. Po raznih virih prevel J. M. Letnik 9, št. 377, 379, 380.
- Zakaj smo neumni? Letnik 9, št. 377.
- Kje dom je moj? Letnik 9, št. 379.
- Mojega veselja je konec. Letnik 9, št. 380.

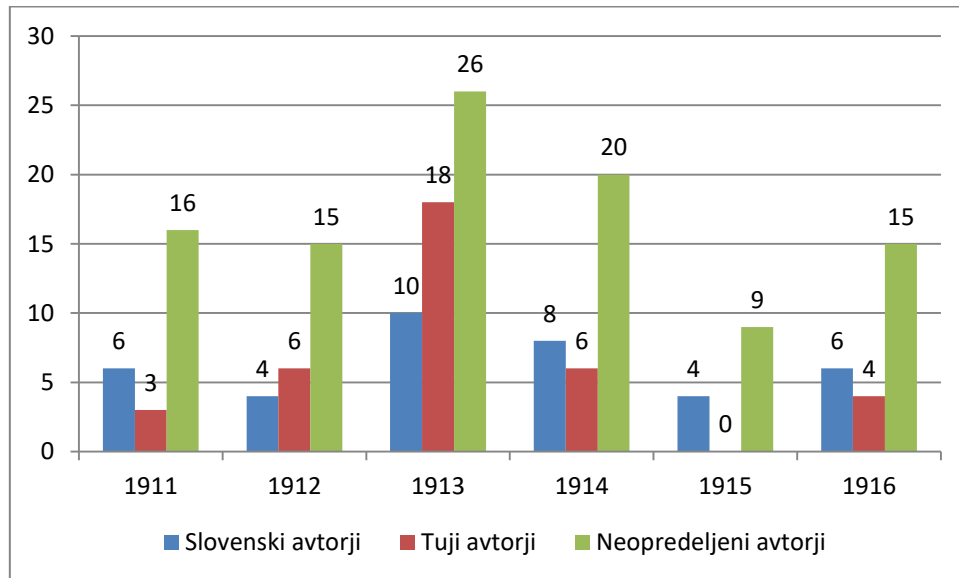
Leto 1915

- Kako misli vojak. Letnik 10, št. 383.
- 20. aprila 1914. Letnik 10, št. 397.
- Pravica. Letnik 10, št. 397.
- Nad grobom žrtev. Letnik 10, št. 397.
- Krvavo seme. Letnik 10, št. 397.
- Ob prvem maju. Letnik 10, št. 398.
- Kresovi goré. Letnik 10, št. 398.
- Hohenzollerni in bog. Letnik 10, št. 428.

Leto 1916

- Zmagovalec. Letnik 11, št. 434.
- Zadnja rezerva. Letnik 11, št. 434.
- Otroške misli. Letnik 11, št. 434, 438.
- Iz spominov Barney Bertscheja. Letnik 11, št. 438.
- Gorica je gorela... Letnik 11, št. 439
- 20. aprila 1914. Letnik 11, št. 449.
- Ob spominu na Ludlow. Letnik 11, št. 449.

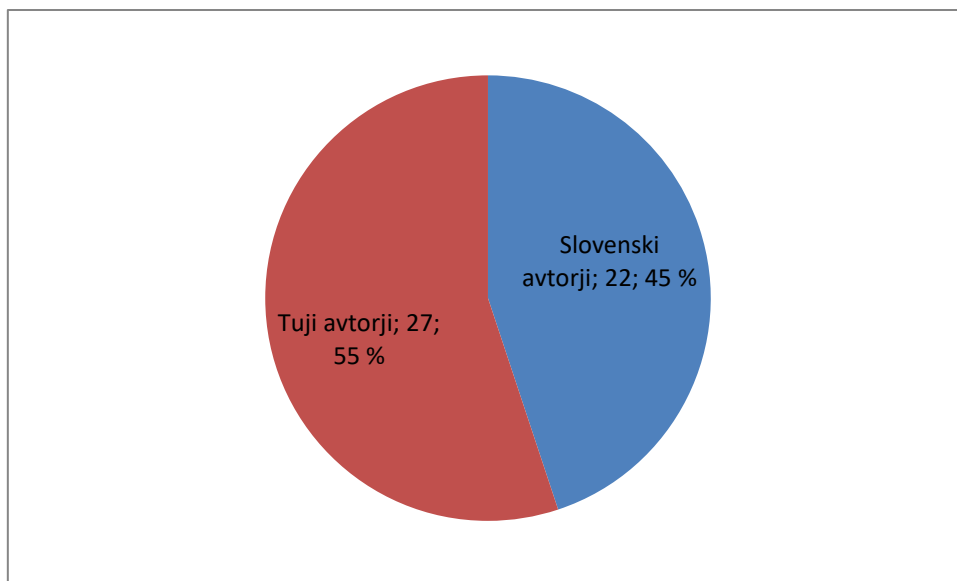
- Ko je raj bil izgubljen. Letnik 11, št. 450.
- Sličica strahote. Letnik 11, št. 465.
- Iz prvih vojnih dni. Letnik 11, št. 466.
- V potu svojega obraza. Letnik 11, št. 467.
- Nočne sličice. Letnik 11, št. 482.



Graf 9: Število slovenskih, tujih in neopredeljenih avtorjev v posameznem letniku

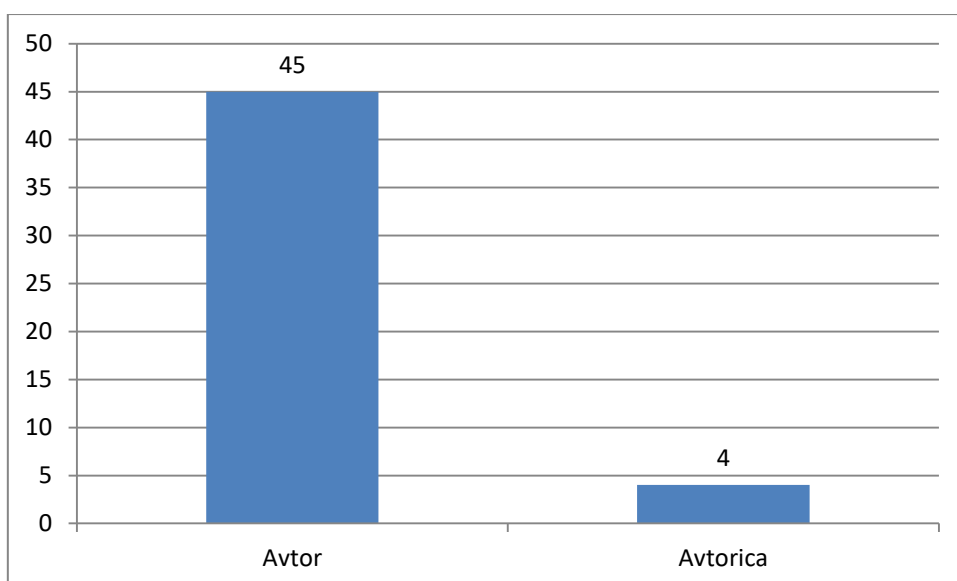
Kot je razvidno z Grafa 9, sem najprej analizirala avtorje glede na njihov izvor za vsak letnik posebej. V kategorijo neopredeljenih avtorjev sem vključila anonimna dela ter dela, ki so bila podpisana z delnim imenom, kratico ali nerazrešenimi psevdonimi in ravno iz te kategorije je v vsakem letniku opaziti največje število prispevkov. Največ tujih avtorjev so objavljali v letu 1913 in najmanj (0) v letu 1915, vendar je treba upoštevati, da je iz leta 1915 pregledanih le polovica vseh števil. Več slovenskih kot tujih avtorjev pa so objavljali v letih 1911 (6), 1914 (8) in 1916 (6).

Z naslednjim grafom prikazujem število slovenskih in tujih avtorjev v celotnem obdobju, kar pomeni, da sem vsakega avtorja štela le enkrat, saj me je zanimalo razmerje med njimi. V graf nisem vključila neopredeljenih avtorjev.



Graf 10: Število slovenskih in tujih avtorjev v celotnem obdobju

Iz pridobljenih podatkov lahko sklepam, da so v Proletarcu skrbeli za približno sorazmerje med slovenskimi in tujimi avtorji, čeprav je slednjih za 10 % več. Med tujimi avtorji so bili največkrat objavljeni ruski avtorji, in sicer Maksim Gorki (11 besedil), Anton Čehov (11 besedil), Lev Nikolajevič Tolstoj (10), Mihail Petrovič Arcibašev (2), Fjodor Mihajlovič Dostojevski (1) in Valentiona Ionovna Dimitrijeva (1), kar je nekoliko pričakovano, saj so le-ti v svojih delih večkrat izražali socialistične ideje. Med tujimi avtorji so večkrat objavili še dela Oscarja Wilda (5) in Ferdinanda Hanuscha (5). Izmed slovenskih avtorjev pa so bili najpopularnejši Etbin Kristan (13 besedil), Ivan Molek (8) in Ivan Cankar (5) ter Fran Maselj z dvema daljšima deloma. V štetje besedil nisem vključila ponatisnjenih del.



Graf 11: Število avtorjev in avtoric v celotnem obdobju

Nazadnje sem preštela število (znanih) avtorjev in avtoric. Žal v Proletarcu niso pogosto objavljali del izpod peresa avtoric, ampak so se pod večino objavljenih besedil podpisali moški. Avtorice, katerih dela so v omenjenem obdobju bila objavljena, so: Slovenki Manica Koman in Ada Kristan ter Henrijeta Beaulieu in Valentina Ivonovna Dmitrijeva. Vsaka je bila objavljena le enkrat.

- Manica Koman: Oveneli cvet. Letnik 6, št. 185.
- Valentiona Ivonovna Dmitrijeva: Eden. Letnik 8, št. 316 in 317.
- Henrijeta Beaulieu: Materinska sreča. Pravljica. Letnik 8, št. 317.
- Ada Kristan: Roža. Letnik 9, št. 351.

5 ZAKLJUČEK

V magistrskem delu sem analizirala leposlovna besedila, ki so bila objavljena v izseljenskem časopisu Proletarec v obdobju med letoma 1911 in 1916. Najprej sem pregledala vse številke Proletarca, do katerih sem dostopala prek Digitalne knjižnice Slovenije, in sproti oblikovala bibliografijo vseh leposlovnih objav, ki sem jo objavila tudi na Wikiviru. V Digitalni knjižnici Slovenije je od 312-ih števil digitaliziranih le 285 števil Proletarca iz omenjenega obdobja, primanjkljaj hrani Narodna univerzitetna knjižnica na posebnem mikrofilmu, ki ga pa zaradi trenutne epidemije oz. ukrepov RS žal nisem mogla pregledati, zato je analiza iz leta 1915 (iz katerega manjka 25 števil) nekoliko prilagojena oz. nepopolna. Po dogovoru z mentorjem bom bibliografijo na Wikiviru po epidemiji oz. digitalizaciji preostalih števil dopolnila.

Proletarec je, kot se da sklepati že iz njegovega naslova, socialistični delavski časopis, v katerem se je objavljalo veliko politično propagandnih besedil, med katerimi je bilo nekaj takih, ki bi jih lahko uvrstili v esejistične prispevke ali filozofske razprave. Le-te so mi povzročali nekaj težav, saj so brisali mejo med leposlovjem in novinarstvom, zato sem jih v bibliografijo vključila le, če so avtorji v njih uporabljali literarna sredstva, npr. dialog, metaforiko ali retoriko. Ker v tem primeru še vedno ne gre za »pravo« leposlovje, sem takšna dela na Wikiviru označila z ležečim tiskom, kar pomeni, da gre za polliteraturo. V polliteraturo sem poleg esejev vključila še anekdote, spomine, pisma in potopise, ki sem jih prav tako označila z ležečim tiskom. Skupno število besedil iz te kategorije je bilo 22. Sicer sem si pri razvrščanju, kaj sodi med leposlovne prispevke in kaj ne, pomagala z naslednjimi kriteriji: opredelitev vrstne oznake v naslovu ali podnaslovu, jasna leposlovna oblika (pesmi/drame) ter upoštevanje literarnih sredstev (dialog, metaforika, retorika) oz. literarnih postopkov.

Po urejenem bibliografskem seznamu sem se lotila analize leposlovja, ki sem jo opravila na treh ravneh. Prva raven prikazuje količino objavljenih leposlovnih besedil, tu se je izkazalo, da je največ besedil izšlo leta 1913, istega leta pa je naraslo tudi število enkratnih objav. Do porasta enkratnih objav je prišlo tudi v letu 1914, ki je na drugem mestu glede količine objavljenih besedil, prav tako pa tedaj ni izhajalo nobeno daljše prozno delo, ki bi zahtevalo več kot 20 nadaljevanj, kar je bila praksa v preostalih letnikih. Na drugi ravni analize sem bila pozorna na zvrstnost in vrstne oznake besedil, kjer se je (kot pričakovano) izkazalo, da je bilo največ objavljenih proznih del ter najmanj dramatike. Izmed vrstnih oznak sta izstopala spomin in slika. Zanimivo je, da izmed devetih dramskih besedil le eno ni vsebovalo vrstne

oznake. Tragikomedija je sicer zastopala tretje mesto glede številčnosti oznak, sledijo ji pismo, povest in pravljica. Druga zanimivost je, da sta se pojavili dve oznaki za pesem, ki sicer označujeta prozno delo, avtor obeh besedil pa je bil Maksim Gorki. Na tretji ravni sem analizirala avtorje leposlovnih besedil. Našla sem razlage nekaj psevdonimov in okrajšav, in sicer se za imenom L. Ženovc skriva Lovro Kuhar, za imenom Pavel Mihalek Albin Prepeluh, psevdonim Podlimbarski je uporabljal Fran Maselj, Ivan Baloh se je podpisal s kratico I. B., Ivan Molek je večkrat podpisan kot Ivan M-k ter Etbin Kristan kot Etb. K. Večji del leposlovnih besedil so napisali tuji avtorji, med katerimi je bilo največ ruskih. Najpopularnejša tuja pisca leposlovnih besedil iz pregledanega obdobja sta bila Maksim Gorki in Anton Čehov, oba z 11 besedili, med slovenskimi avtorji pa sta bila največkrat objavljana Etbin Kristan (13 besedil) in Ivan Molek (8 besedil), ki sta časopisu tudi urednikovala. Delo Maksima Gorkega Mati je izšlo v največ nadaljevanjih oz. v 74 številkah in se je vleklo skozi tri letnike, 1911–1913. Pod leposlovnimi deli so se štirikrat podpisale tudi avtorice Manica Koman, Ada Kristan, Henrijeta Beaulieu in Valentina Ivonovna Dmitrijeva. Vsaka je bila objavljena le enkrat.

V primerjavi s predhodnico, ki je pregledala prve štiri letnike Proletarca, so bili rezultati analize na vseh treh ravneh podobni. V prvih letih je bilo nekoliko več del izpod peresa Jožeta Zavertnika, ki je bil v pregledanem obdobju objavljen samo v letoma 1911 in 1912, vsega skupaj štirikrat, prav tako v začetnih letnikih še niso objavljali del Etbina Kristana, ki je kasneje v Proletarcu postal zelo popularen. Nekoliko manj je bilo podatkov o prevajalcih leposlovnih besedil.

Pisanje magistrske naloge je bilo izredno zanimivo, saj sem lahko opazovala dogajanje med Slovenci v Ameriki iz začetka 20. stoletja. Prav tako sem dobila boljšo predstavbo o doživljanju prve svetovne vojne, ki je v Evropi terjala ogromno življenj. Že leta 1913 se je zdelo, da se razmere v Evropi zaostrujejo, Slovenci v Ameriki pa so takrat občutili izredno žalost, zmedo in tesnobo, kar sem ob branju prispevkov nekajkrat občutila tudi sama.

6 VIRI IN LITERATURA

Gregor Kocijan. *Slovenska kratka pripovedna proza 1892–1918: Bibliografija*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1988.

Proletarec. Digitalna knjižnica Slovenije. (september–november 2020)

Jana Šter. *Bibliografija leposlovnih del v slovenskem jeziku v časopisu Proletarec med letoma 1906 in 1910*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2019.

SEZNAM PRILOG

Priloga 1: Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je magistrsko delo v celoti moje avtorsko delo, ki je nastalo pod vodstvom mentorja red. prof. dr. Mirana Hladnika. Uporabljeni viri in literatura so navedeni v skladu z mednarodnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, november 2020

Maja Pruščević

Priloga 2: Izjava kandidatke

Spodaj podpisana Maja Pruščević izjavljam, da je besedilo magistrskega dela v tiskani in elektronski obliki istovetno in dovoljujem objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

Datum:

Podpis kandidatke: